

PAROLE

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

2/2015 (322)

HELSINGISSÄ KESÄKUUSSA 2015

84.vsk

JÄÄKÄRILIIKE
100 v.

Suomen historian pisin rauhan aika

Viimeinen saksalainen sotilas poistui Suomen alueelta 27. huhtikuuta 1945. Suomi on sen jälkeen saanut elää rauhan aikaa 70 vuotta. Se taitaa olla pisin rauhan kausi, mitä suomalaiset ovat koskaan historiansa aikana saaneet elää. Ruotsin vallan aikana sotia oli tiheästi Tukholman pyrkiessä laajentamaan valtaansa itään ja viimeksi 1700-luvulla sen etsiessä revanssia Suuren Pohjan sodan menetyksistä. Venäjän vallan aikana ei maamme sodalta säilynyt, vaikka ei Krimin sotaan liittynyt Oolannin sotamme juuri suomalaisten arkea heilauttanut.

Maan siirtymistä rauhan aikaan juhlistetaan vuosittain varsin sopivalla ja arvokkaalla tavalla. 27. huhtikuuta on kansallinen veteraanipäivä.

Isänmaan puolustamisesta ei ole Suomessa puhuttu pitkiin aikoihin yhtä paljon kuin näinä aikoina. Ajatuksen on nostanut mieliin Venäjän palaaminen voimapolitiikkaan ja maan aggressiivinen toiminta Ukrainassa. Virallisesti sanotaan, ettei Venäjä uhkaa meitä, mutta moni kansalainen ajattelee toisin. Se näkyi vaalien tuloksissa, sillä ne ehdokkaat, jotka jossain muodoissa olivat pitäneet esillä Venäjän mahdollista uhkaa, saivat äänivyöryn. Erityisesti tämä näkyi puolustusministeri Carl Haglundin kannatuksessa: koskaan ei Ruotsalaisen kansanpuolueen

puheenjohtaja ole saanut yhtä suurta äänimäärää kuin mitä Haglund sai.

Koko kansan on maanpuolustus-kysymysten äärelle tuonut puolustusvoimien 900 000 reserviläiselle lähettämä kirje. Kirjeen vastaanottaja sai tiedon, onko hän sijoitettu puolustusvoimien 230 000 henkilöön supistettuun sodanajan kokoonpanoon vai onko hänen työnantajansa varannut hänet pysymään työssään kriisin sattuessa. Suurin osa reserviläisistä sai kirjeen, jossa kerrottiin, ettei heillä ole sijoitusta sodan ajan puolustusvoimissa. Iltaapäivälehdet otsikoivat pettyneistä reserviläisistä, kun heillä ei ollutkaan sodan ajan sijoitusta. Tätä kai voisi kutsua ilmaukseksi todellisesta maanpuolustustahdosta.

Reserviläiskirje oli oikeaan osunut toimenpide. Se muistutti suomalaisille, että meillä on olemassa todelliset sodan puolustusvoimat, vaikka se monilta on pitkään jatkuneen syvän rauhan tilan aikana pääsyt unohtumaan. Samalla kirjeen lähettäminen viestitti sopivalla tavalla maailmalle, että tätä maata on todella tarkoitus puolustaa, jos niin kovat ajat koittaisivat.

Jukka Knuuti

Kansikuva: Hohenlockstedtin Ehrenheimin kuusen istutti 1967 suolahtelainen Rautavirran perhe. Kuva on vuodelta 2012. Vuoden paljastaa jääkärilippu. Lipun leijonalle palautettiin sen alkuperäinen kaksoishäntä uuden lipun nauhaamisen yhteydessä 2013. Kuva Mark Aretz

Hohenlockstedtin Ehrenheinin suuri kuusi Suomen itsenäisyyden 50-vuotisjuhlamuisto

Hohenlockstedtin Ehrenheinissa on jääkärimuistomerkin lisäksi joukko muihin Saksan sotiin liittyviä muistomerkkejä. Maisemaa kuitenkin hallitsee suuri kuusi. Monikohan paikalla käynyt suomalainen on miettinyt puun historiaa, joka on melko yllättävä. Helmikuun 100-vuotisjuhlissa mukana ollut **Markku Heinimaa** kertoo sen meille.

Moni jääkärikoulutuksen 100-vuotisjuhlissa Hohenlockstedtin ollut suomalainen varmasti huomasi ison kuusen Ehrenheinissa noin 10 metrin päässä jääkärimuistomerkestä. Kuusen alla oli puhujapöytä juhllisuuksien aikana.

Harva kuitenkaan tietää kuusen historiaa. Itselläni oli Hohenlockstedtiin mennessä tieto, että istuttaja olisi ollut suolahtelainen henkilö. Matkalta palattuani aloin selvittää asiaa. Istuttajat selvisivät. He olivat Keski-Suomen Opiston pitkäaikainen rehtori **Eero Rautavirta** perheineen. Idea istutukseen oli Eero Rautavirran.

Kävin haastattelemassa Rautavirran leskeä **Eine Rautavirtaa**. Hän muisti asian hyvin ja kertoi, että he olivat lomamatkalla heinäkuussa vuonna 1967 ja istuttivat silloin kuusentaimen. Lupa oli kysytty silloiselta paikallisen seurakunnan kirkkoherralta.

Taimi oli Suomen itsenäisyyden 50-vuotisjuhlakuusi, "kotikuusi". Samanlaisia kuusia istutettiin Suomessa tuolloin noin 30 000 kappaletta. SOK myi kyseisenä vuonna näitä kuusentaimia kuparilaattoineen juhlavuoden kunniaksi.

Eine Rautavirta näytti istutuksesta otettuja valokuvia. Niistä ilmenee, että kuusi istutettiin noin 3-4 metrin päähän muistomerkestä. Olin puhelinyhteydessä myös Eero Rautavirran poikaan **Matti Rautavirtaan**, joka oli vaimonsa kanssa käynyt katsomassa kuusta 90-luvulla. Taimen viereen laitettu kuparilaatta oli ajan saatossa hävinnyt. Myöhemmin kuusi on siirretty. Varmistin siirtoasian Lapuan kaupunginjohtaja **Arto Lepistön** avulla. Lapua ja Hohenlockstedt ovat kummikaupunkeja. Lepistö tiedusteli asiaa Saksa-Suomi yhdistyksen puheenjohtajalta, joka vahvisti asian. Hohenlockstedtin asukkailla on käsitys, että kuusi on lahjoittamalla tullut paikalle.

Asia on tietysti Keski-Suomen osaston jäsenille läheinen. Olemme päättäneet viedä paikalle uu-

den laatan, josta ilmenee vähintään istuttajien nimet ja vuosiluku. Teksti pitää tietysti kaivertaa myös saksaksi. Aika näyttää taapahtuuko se tulevana tai seuraavana kesänä. Viimeistään kuitenkin 2017, kun kuusi täyttää 50 ja Suomi 100 vuotta. Lupa-asiat saamme varmaan kuntoon Lapuan avulla.

MARKKU LOUEKARI
Keski-Suomen osasto

Yllä: Rautavirran perhe 1967 istuttamansa kuusentaimen ympärillä. Vaakan mittainen taimi ei edes näy kuvassa. Alla vas: Hohenlockstedtin kuusi on yksi Suomen itsenäisyyden 50-vuotimuistoksi 1967 istutetuista 30 000 kuusesta. Alla: 50 vuotta istuttamisen jälkeen kuusi hallitsee Ehrenheinia. Kuva helmikuun 2015 jääkärikoulutuksen 100-vuotisjuhlista. Kuva Paavo Mikkonen

Koillisväylä, energia ja ilmastonmuutos

18. Jääkäriseminaarin uudet globaalit teemat

Jääkäriseminaarin teemat olivat tällä kertaa hieman epäta- vanomaisia. Kenraali Ari Puhe- loinen johti kuulijat uusien uh- kien, kuten ilmastonmuutok- sen sekä energiakysymysten ää- reen. Professori Jukka Kemppi- nen puolestaan pohti ”ikuisuus- kysymystä” jääkäri liikkeen lai- lisuudesta tai laittomuudesta jutustelemaan sävyyn. Seminaa- rin päättänyt ohjelmanumero oli sekin epätavanomainen: pe- rinneyhdistyksen jäsen Matti Mäenpää lahjoitti perinneyh- distykselle Jääkärimuseossa säi- lytettäväksi komean kokoelman kuvajäljennöksiä jääkäreiden muotokuvista. Järjestyksessä 18. jääkäriseminaari oli jälleen kerännyt Korttesjärven liikun- tasalin täyteen yleisöä.

— Oikeustieteen kursseilla esi- tin itse joskus retorisen kysymyk- sen, syyllistyivätkö jääkäriksi läh- teneet rikokseen, lähinnä maan- petokseen tai valtiopetokseen. Opiskelijat kuuntelivat tätä häm- mästyneen oloisina. Heille oli syytä selittää, että kysymys on pa- hasti epämääräinen. Jääkärit ei- vät syyllistyneet rangaistavaan tekoon. Näin sanoi professori **Jukka Kemppinen** pohiessaan jääkäri liikkeen juridista luonnet- ta

Seminaaria seuranneessa blogi- kirjoituksessaan Kemppinen täs- mensi tekstiään todeten, että jää- käri liikke oli alkaessaan lainvastai- nen, mutta lakkasi olemasta sitä joukon saapuessa Suomeen.

Kemppinen käsitteli ohjelman mukaista aihettaan ”Maanpetos vai maan pelastus – Jääkäri liikke lakimiehen silmin ennen ja nyt” varsin löysin rantein. Lieneekö hän käsittänyt roolinsa väärin, sillä hänen puhetekstinsä otsikko oli ”Juhlapuhe”.

Suomen laissa oli sil- loin ja on nyt laillisuus- periaatteen osana taan- nehtivuuden kielto. Se on se sama sääntö, jota rikottiin antamalla vai- keassa tilanteessa laki sotaan syyllisten ran- kaisemisesta.

Ollakseen rangaistava teon tulee olla lainvas- tainen sekä teko hetkellä että tuomiota määrättä- essä. Kun Suomi it- senäistyi 1917, jääkärei- den ei voitu edes teo- reettisesti sanoa liitty- neen sotatilan vallitessa vihollisvaltion armei- jaan. Saksa ei ollut itse- näisen Suomen vihollis- valtio. Sotatoimien alkaes- sa 1918 Saksa ei ollut myöskään Neuvosto- Venäjän vihollisvaltio.

Tämä on ajattelua, jonka oikea paikka on opetuksessa oikeuspe- riaatteiden selventäjänä, sanoi Kemppinen.

Jääkäri liikke oli vastarintaliikke

Kemppinen totesi haluavansa käyttää jääkäreistä nimitystä: vastarintaliikke. Saksaan lähtijät nousivat silloin laillista esivaltaa vastaan ja alkoivat tavoitella riip- pumattomuutta Venäjän keisari- kunnasta. Voi olla, että kansalli- sen vapauden ajatus kehittyi aste asteelta.

Silti asetelma on täsmälleen sama kuin esimerkiksi toisen maailmansodan ajan Ranskassa, jossa saksalaisten asettama Vi- chyn hallitus oli laillinen. Metsiin ja vuorille aseistettuna lähteneet miehet ja naiset olivat vastarinta- liikke, joka eräessä mielessä vas- tusti ase in laillista esivaltaa pyr- kiessään kaikin keinoin edistä-

Professori Jukka Kemppinen halusi kutsua jääkäreitä vastarintaliikkeeksi. Kuva Jukka Knuuti

mään Ranskan perinteistä va- pautta ja kansanvaltaa.

Vastarintaliikke on nimityksenä kärsinyt kolhuja. Esimerkiksi Balkanin alueen ja Kreikan toisen maailmansodan aseellisista jär- jestöistä on eräin kohdin todella vaikea sanoa, minkä puolesta ja ketä vastaan ne taistelivat.

Sekin on historiassa tavallista, että kamppailun ratkettua erinäi- sistä virastoista ja kanslioista purkautui kaduille ihmisiä, jotka selittivät hekin olleensa jollain toisille vaikeasti käsitettävällä ta- valla vastarintaliikkeessä.

Norjassa tilanne oli samantyyppi- nen, ja siellä vastarintaliikke sai paljon aikaan. Toisaalta koston luonteiset toimet olivat sodan jäl- keen paljon laajempia kuin meil- lä tiedetään tai siellä halutaan muistaa. Puolan ja Ukrainan vas- tarintaliikkeet jatkoivat taistelua Neuvostoliittoon vastaan useita vuosia rauhanteon jälkeen, ja sa- moin tapahtui Virossa.

Jääkäriликkeellä ja sen historialla on vielä yksi erittäin painava opetus. Meidän nykyisten on kyettävä vastaamaan kysymyseen, ovatko partisaanit ja terroristit vastarintaliikettä. Partisaanit ovat useimmiten todellisuudessa sotaa käyvän armeijan osa. Nimityksellä viitattiin etenkin rintamalinjojen takana taistelemiseen.

Mutta entä terrorijärjestöt? Vastaus vaatii käsitettä ”legitimiteetti”. Yli sata vuotta sitten etenkin Venäjällä oli erilaisia anarkisteja, jotka olivat järkeilleet, että esimerkiksi hallitsijan surmaaminen olisi oikein tehty. Espanjassa vasemmistoon painottuvat tasavaltalaiset olivat laillinen hallitus ja Francon falangistit kapinoivat ja voittivat. Nyt uutisissa päivittäin esiintyviltä terroristeiksi nimetyiltä järjestöiltä puuttuu kansainvälisoikeudellinen legitimitetti.

Järjestöt eivät ole legitiimejä. Hyvin yksinkertaisesti sanoen kansalaisten pakottamiseen turvautuva järjestö ei ole legitiimi, paitsi jos pakko perustuu sääntöjä noudattaen säädettyyn lakiin. Legitiimejä pakkovallan käyttäjiä ovat esimerkiksi Suomessa armeija ja poliisi. Erotuskriteeri on pakkovallan käytölle asetetut tarkat rajat.

Jääkärit räjäyttelivät varastoja aina Enontekiöllä asti. Se oli sotaa Venäjää vastaan. Kysymys ei ollut terrorismista.

Rauha ei ole vain sodan poissaoloa

Puolustusvoimien viime vuonna eläköitynyt komentaja, kenraali **Ari Puheloinen** taisi hiukan yllättää yleisön esitelmällään ”Turvallisuuspoliittinen tilanne”. Hän liikkui laajemmissa ympyröissä ja sanoi ajankohtaisten asioiden kuuluvan nyt tehtävää hoitavalle puolustusvoimien johdolle.

Rauha ei Puheloinen mukaan tarkoita enää vain sitä, ettei ole

Kenraali Ari Puheloinen sanoi maanpuolustusta koskevien ajatusten löytyvän Maanpuolustuskurssien avajaispuheista, jotka ovat hänen omaa käsialaansa kirjoitusvirheitä myöten.

sotaa. Se tarkoittaa hyvää hallintoa, poliittista vakautta ja korruptiosta vapaata yhteiskuntaa. Lisäksi sotia käydään vähemmän valtioiden välillä, vaan sodan osapuolina ovat yhä useammat ei-valtiolliset toimijat.

Sotaa todennäköisempiä uhkia on muita, kuten ilmastonmuutos. Se merkitsee jossain veden tai viljelysmaan puutetta, joka puolestaan saattaa johtaa konflikteihin.

Valtiot kääntyvät sisäänpäin ja keskittyvät sisäisen turvallisuutensa hoitamiseen. Kansainvälisissä suhteissa painottuu voimatasapaino ja reaaliolitiikka on tullut takaisin.

Puheloinen vei yleisönsä pohjoisille vesille kertoen energia-asioiden lisäksi uusista kulkuväylistä Luoteis- ja Koillisväylistä. Jälkimmäinen ei ole yksin pohjoisten alueiden maiden asia, sillä asiasta ovat kiinnostuneita mm. Japani, Kiina ja Etelä-Korea. Uusi väylä lyhentää merimatkaa esimerkiksi Tokiosta Hampuriin 8 000 kilometriä.

Vapaussodan miehet näytteille museoon

Seminaarin päätteeksi perineyhdistyksen jäsen **Matti Mäenpää** lahjoitti yhdistykselle kokoelman taidemaalari **Antti Favenin** vuosina 1918–23 maalaamista muotokuvista tehdyn painojäljennöskokoelman. Yhdistyksen Vaasan osasto kustansi kokoelman kehystämisen.

Kokoelma käsittää 16 työtä, joissa on yhteensä 18 henkeä, koska yhdessä kuvassa on kolme henkeä. Jääkäreitä ovat **Woldemar Hägglund**, **Aarne Sihvo**, **Oskar Nordenswan**, **Albert Rosenholm**, **Grahn**, **Kaarlo Viljanen**, **Bertil Petrelius**, **Viljo A. Laakso**, **Kalle Kekoni**, **Ilmari Relander**, **Johannes Willamo** sekä **Gabriel von Bonsdorff**. Muita henkilöitä kuvissa ovat mm. **Mannerheim**, **Isä Matti Laurila** sekä **Rudolf Walden**.

Matti Mäenpää kertoi aikanaan saaneensa kokoelman perintänä tädiltään. Hän otaksui kokoelman olevan melko harvinainen, sillä kyselykierros antikvariaatteihin ei ollut tuottanut tietoa kokoelmasta. Sotamuseosta löytyi vajaa kokoelma.

Tilgmannin kirjapaino on julkaissut kokoelman Vapaussodan päättymisen viisivuotismuistoksi, otaksui Mäenpää.

Kokoelma ripustetaan Jääkärimuseoon osana piakkoin tehtävää näyttelyn uudistamista.

Teksti Jukka Knuuti
Kuvat Maritta Mattila

Matti Mäenpää (vas.) esittelee Mannerheimin kuvaa lahjoittamastaan Vapaussodan miehiä -kuvakokoelmasta. Kokoelman otti vastaan Jääkärimuseon hoitaja Hanna Rieck-Takala. Jääkärisäätiön puheenjohtaja Asko Kilpinen todistaa tapahtunutta taustalla. Kuva Maritta Mattila.

Jääkäriseminaari oli koonnut jo 18. kerran Korttesjärven liikuntahallin täyteen väkeä. Eturivissä mm. Juhani Passi, Jukka Knuuti, Matti Mäenpää, Sami Sihvo. Hanna Rieck-Takala avaa seminaarin.

Nyky-Kauhavan alueelta 116 lähti jääkäriksi yksi heistä oli Reino Vuolle

Reino Vuolteen jääkäritarina on poikkeuksellisen mielenkiintoinen. Hän sai luodin päänsä läpi Misse-joen taistelussa joulukuussa 1916, mutta palasi riviin jo kolmen viikon kuluttua. Libaussa hän voitti painikilpailuissa kevyen sarjan mestaruuden. Vuolle palasi Suomeen aselaiva Equityn mukana loka-marraskuun vaihteessa 1917. Sen jälkeen hän koulutti suojelekuntien joukkoja. Vapaussodassa hänet ylennettiin luutnantiksi. Vuolle kaatui Vilppulassa 4. helmikuuta 1918.

Reino Vuolle ylennettiin vapaussodan aikana luutnantiksi.

Reino Vuolteen päätös jääkärikoulutukseen lähtemisestä syntyi tilanteessa, jossa itsenäisyysaktivismiin kannatus oli niin kodin, harrastusten kuin ystäväpiirinkin keskuudessa voimakasta, ja aktivisteja vaikutti alueella useita. Vanhalta Kauhavalta lähti jääkärikoulutukseen kaikkiaan 21 nuorta miestä, ja nykyisestä Kauhavan kaupungista, johon kuuluvat vanhan Kauhavan lisäksi myös Korttesjärvi, Alahärmä ja Ylihärmä, yhteensä 116 miestä.

Vuolle aloitti matkansa Alahärmän-Oravaisten etappireitin kautta, ja ylitti Merenkurkun hiihtäen —Ruotsiin vuodenvaihteessa 1915—1916. Lockstedtissa

hänet kirjattiin jääkäripataljoonan neljänteen komppaniaan 13.1.1916.

Vuolle osallistui Missejoen ja Riianlahden taisteluihin 1916. Ollessaan 7.12. Riianlahdella vartiossa lapualaisen jääkäri **Matti Laurilan** kanssa, Vuolle havaitsi venäläisen tarkka-ampujan tai vartiomiehen. Kertomansa mukaan Vuolle ryhtyi hakemaan tätä jyvälle ampuakseen, mutta vihollinen ehti ensin, ja osui Vuolletta päähän. Luoti meni poskipästä sisään ja tuli niskasta

ulos. Pelivaraa mihinkään suuntaan oli tuskin millinkään vertaa, mutta kuin ihmeen kaupalla ainoa pysyvä vamma, joka Vuolteelle pään läpi kulkeneesta kiväärinluodista jäi, oli haavoittumispuolen yläleuan hampaitten menetys, koska luoti oli mennessään vienyt hammasjuuret. Vuolle oli kenttäsairaalassa vain kolme viikkoa. Hän palasi rintamalle 28.12.1916, ja osallistui Aajoen talvitaisteluihin tammikuussa 1917.

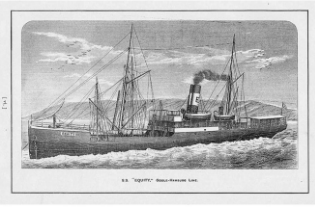
Vuolle voitti painimestaruuden

Maaliskuussa 1917 jääkäripataljoona siirrettiin rantavartio- ja täydennyskoulutustehtäviin Libauhun, eli latvialaisittain Liepajaan. Berliinissä elokuussa pidettäviä yleisurheilun Saksan armeijan mestaruuskilpailuja varten järjestettiin Libaussa 28.7.1917 yleisurheilun karsintakilpailut, ja niiden jatkoksi 29.7. kreikkalais-roomalaisen painin Kuurinmaan mestaruuskilpailut. Vuolle voitti painissa kevyen sarjan mestaruuden, ja myös keskiraskaan sarjan mestaruuden voitaja oli suomalainen jääkäri **Viktori Jokela**. Raskaassa sarjassa voitaja oli saksalainen, ja suomalainen jäi hopealle. Kun suomalaisten menestys oli kumpanakin kisapäivänä ollut hyvä, odotettiin elokuun mestaruuskilpailuja innolla. Niihin osallistumisesta ei kuitenkaan tullut jääkärien osalta mitään. Sille esitettiin monenlaisia selityksiä, kuten se että jääkäripataljoonan olemassaolo oli virallisesti edelleen sotasalaisuus. Monet jääkärit epäilivät kuitenkin, että kysymys oli myös siitä, jotta suomalaiset olivat menestyneet karsinnoissa valtaväestöön nähden liiankin hyvin.

Jääkärien osalle oli kuitenkin tulossa urheilukilpailuja suurem-

Riianlahden taistelussa luoti kulki Vuolteen pään läpi, mutta mies jäi henkiin.

Equity toi lokakuussa 1917 kahdeksan jääkäriin lisäksi melkoisen aselastin; 6500 kivääriä, 30 konekivääriä, 4500 käsikranaattia ja 2,6 miljoonaa patruunaa.

pia haasteita. Etukomennuskuntien lähettämistä Suomeen valmisteltiin, ja elokuussa 1917 muodostettiin Libaun eteläpuolelle Polangeniin 120-henkinen komennuskunta, johon myös Vuolle kuului. Seuraavan kolmen kuukauden aikana joukko sai erikoiskoulutuksen, joka sisälsi jonkin verran vanhan kertausta, mutta tykkäänään uutena asiana mm. pioneeri-, sissi- ja tiedustelutoiminnassa tarvittavia taitoja.

Suomeen aselaiva Equityn mukana

Vuolle valittiin kahdeksan jääkäriin komennuskuntaan, joka lähti 27.10.1917 Danzigista kohti Suomea rahtilaiva Equityllä, johon oli lastattu suomalaisille itsenäisyysaktivisteille vietävä aselasti. Komennuskunnan muut jääkärit olivat sen johtaja **Juho Heiskanen, Lauri Tiainen, Juho Komonen, Viljo Laakso, Arvid Kokko, Kalle Kuokkanen** ja **Einar Mäkinen**. Equity saapui Pohjanmaan rannikolle 30.10.-1.11. välisenä yönä, ja aselasti purettiin siellä onnistuneesti Vaasan ja Pietarsaaren väliselle rannikolle Vesteröhön ja Tolvmansgrundettiin. Aselastin jakaminen eteenpäin jäi sitten paikallisten aktivistien sekä muutamiin yksittäisinä komennusmiehinä lähetettyjen jääkärien tehtäväksi.

Aktivistien toimesta oli jääkäri-värväyksen ohella perustettu suojeleuskuntia, ja syksyllä 1917 sellainen toimi jossakin laajuudessa jokseenkin jokaisessa Etelä-Pohjanmaan pitäjässä. Equityn komennuskunta siirtyi Kauhavalle, ja organisoivat sieltä käsin koulutusrenkaan, jonka toiminta-alueena oli koko silloisen Vaasan läänin länsiosaa. Komennuskunnan jääkärit kiersivät koulutamassa paikallisia suojeleuskuntia, ja on arvioitu, että sen toiminnan tuloksena noin 2 500 miestä ehti saamaan jalkaväen peruskoulutusta sen vajaan kolmen kuukauden aikana, mitä oli aikaa komennuskunnan saapumisesta Suomen vapaussodan syttymiseen. Vuolle koulutti suojeleuskuntia ainakin Ala- ja Ylihärmässä, Kauhavalla, Lapualla ja Ylistarossa.

Opetti Vimpelin sotakoulussa

Equityn komennuskunnan jääkäreillä oli roolinsa myös 26.12.1917 käynnistyneen Vimpelin sotakoulun ja 26.1.1918 käynnistyneen Vöyrin sotakoulun toteutuksessa. Näistä ensimmäinen oli itsenäisen Suomen ensimmäinen reserviupseeri- ja jälkimmäinen ensimmäinen aliupseerikurssi.

Lokakuun vallankumous nosti bolševikit valtaan Venäjällä 7.11.1917. Samaan aikaan vallankumouksellinen aines pääsi hallitsemaan asemaan Suomen sosialidemokraattisessa puolueessa, ja jo vallankumousta seuraavana päivänä 8.11. Lenin kehotti sähköissään heitä käynnistämään vallankumouksen Suomessa. Sosialidemokraattien puoluekokouksessa 27.11. vierailut Stalin toisti kehotuksen, ja lupasi samalla vallankumouksellisille apua Neuvosto-Venäjältä.

Yleistilanne Suomessa jatkoi kiristymistään, ja tammikuun 1918 lopulla tapahtumat alkoivat edetä nopeasti. Karjalassa kahakointi venäläisten ja punaisten yhty-

neitten voimien sekä valkoisten välillä alkoi jo 16.1., ja keskiviikkoon 23.1. mennessä siellä vallitsi käytännössä sotatila.

Sunnuntaina 27.1. **Mannerheim** esikuntineen siirtyi rekikyydillä Vaasasta Ylihärmään, ja perusti siellä päämajansa kauppias **Erkki Viitalan** taloon. Toiminta alkoi sunnuntain 27.1. ja maanantain 28.1. välisenä yönä. Vaasan, Mustasaaren, Koivulahden, Maksamaan, Vöyrin ja muutaman muun lähipitäjän suojeleuskunnan tehtävänä oli Vaasan venäläisen varuskunnan aseistariisuminen. Lapuan, Kauhavan, Korttesjärven, Kuortaneen, Ylihärmän ja Alahärmän suojeleuskuntien, sekä Lappajärvelle sijoitetun Suomen Tasavallan Vartioston ratsuosaston tehtävänä oli riisua aseista Lapuan ja Seinäjoen venäläiset varuskunnat. Jalasjärven, Kurikan ja Ilmajoen suojeleuskuntien tehtävänä oli riisua aseista Ilmajolle sijoitettu venäläinen tykistöosasto.

Venäläiset riisuttiin aseista ilman taistelua

Vuolle ja Heiskanen johtivat venäläisten aseistariisumista Lapualla ja Seinäjoella. Lapualla venäläiset antautuivat neuvotellen, mutta Seinäjoella tilanne oli kiireä, mutta lopulta sielläkin päästiin varsin vähäisellä kahakoinnilla, ja kaatuneita oli ainoastaan kaksi venäläistä sotilasta.

Aamulla 28.1. olivat Vaasa, Lapua, Ylistaro, Laihia ja Seinäjoki valkoisten hallussa. Ilmajoella neuvottelut venäläisten tykistöosaston kanssa vielä jatkuivat, mutta sielläkin tilanne oli vakaa, ja johti nopeasti venäläisten antautumiseen. Sen sijaan Mannerheimin huoli venäläisten ja punaisten ryhmittymisestä yhteiseen puolustukseen kävi toteen Pohjanlahden rannikkokaupungeissa, joista Kristiinankaupungissa taisteltiin 28.—31.1., Kokkolassa 29.1., Raahessa 31.1.—1.2., Oulussa 28.1.—3.2. ja Torniossa 4.2.

Ampumaketju Vilppulan rintamalla, missä Vuolle kaatui 4. helmikuuta 1918.

Sotatoimet oli aloitettu viimeisellä edullisella hetkellä, sillä samana tammikuun 28. päivän vastaisena yönä punakaarti kaappasi vallan Helsingissä, ja muissa eteläisen Suomen kaupungeissa. Niin ikään saman tammikuun 28. päivän iltana lähetettiin Neuvosto-Venäjän Suomen piirikomitean toimesta venäläisjoukkojen 423. rykmentin komentajalle Seinäjoelle sähke, jossa tätä kehoitettiin kokoamaan joukkonsa taisteluun valkoisia vastaan, jos nämä ryhtyisivät toimimaan rykmentin joukkoja vastaan. Samanlaisia kehoituksia lähetettiin piirikomitean toimesta myös Pohjanlahden rannikkokaupunkien varuskunnille. Seinäjoella kehoitus jäi kuitenkin vastaanottamatta, koska edellisenä yönä lennätinyhteys oli katkaistu ja venäläiset joukot vangittu.

Venäläisten aseistariisunnan onnistuminen Vaasassa ja Etelä-Pohjanmaan sisäosissa mahdollisti lisävoimien lähettämisen Pohjanlahden rannikkokaupun-

kien vapauttamiseksi. Lisäksi valkoiset saivat 30.1.—1.2. välisenä aikana karkotettua Haapamäen ja Virtain suunnassa liikkuneet punakaartilaisosastot, ja työnnettyä puolustuksen Vilppulaan. Nämä toimenpiteet turvasivat valkoisille tärkeän Pohjanmaan ja Karjalan välisen ratayhteyden, ja mahdollistivat puolustuksen varustamisen Vilppulassa edulliseen paikkaan ennen punaisten hyökkäystoiminnan alkua.

Ylennettiin luutnantiksi

Vuolle ylennettiin Seinäjoella luutnantiksi, ja hän sai komentoonsa Kurikan ja Ilmajoen suojeluskunnista muodostetun osaston.

Punaisten sotatoimia johti Päijänteen länsipuolisella rintamalla eversti **Mihail Svetshnikov** ja Päijänteen itäpuolisella rintamallasalla Pietarin sotilasalueen päällikkö **Jeremejev**. Svetshnikovin

esikunta sijaitsi Tampereella. Helmikuun alkuun mennessä hän oli saanut punaisista ja venäläisistä koostuvan joukkonsa riittävään järjestykseen, ja käynnisti hyökkäyksen tavoitteena Pohjanmaan ja Karjalan välisen ratayhteyden katkaisemisen Haapamäellä, ja eteneminen jatkui sieltä edelleen Seinäjoelle.

Ensimmäinen hyökkäys Vilppulaa vastaan tapahtui vänrikki **Stolbovin** johdolla 2.2. Tuolloin hyökkääjä vetäytyi nelituntisen tulitaistelun päätteeksi, eivätkä Vilppulaa puolustaneet valkoiset kärsineet lainkaan tap-

piota. Stolbov hyökkäsi uudelleen vahvennetuin voimin ja kahden tykin tukemana 4.2. Tuolloin myös valkoiset olivat saaneet Vilppulaan vahvistuksia. Taistelua käytiin kiivaana puoliltapäivin hämärän tuloon saakka. Sen loppupuolella myös valkoisten avuksi saapui kaksi tykkiä pikakoulutuksen saaneine miehistöineen, mutta vain toinen tykeistä oli toimintakuntoinen. Kun Vuolle kuuli tästä, hän lähti korjaamaan epäkuntoista tykkiä.. Tuolloin hänen lähelleen osui vihollisen tykinammus, srappnelli, jonka sirpaleet lävistivät hänen vasemman kylkensä ja rintansa, ja surmasivat hänet välittömästi. Taiteilija **Akseli Gallen-Kallela** toimi lähettinä Vilppulan taistelussa, näki Vuolteen kaatumisen, ja laati siitä paikan päällä lyijykynäpiirroksen.

Teksti on lyhennelmä Reino Virrankosken Hohenlockstedtissä jääkärikoulutuksen 100-vuotijuhlien yhteydessä helmikuussa 2015 pitämästä esitelmästä

REINO VIRRANKOSKI

Jääkäri Veikko Heikinheimon ja hänen jääkäriilikettä vastustaneen isänsä kirjeenvaihto

Jotkut jääkäriksi lähteneet tekivät sen vastoin vanhempiansa tahtoa. Esi-merkki tällaisesta on Veikko Heikinheimon (Heikel), jonka isä, kirkkoherra Karl Abiel Heikel vastusti kaikkea esivaltaa vastaan nousemasta. Oheinen teksti on lainaus Yrjänä Heikinheimon kirjoit-

tamasta laajemmasta tekstistä.

Veikko Heikinheimon (Heikel) lähti jääkäriksi salaa isältään, koska tiesi tämän hankkeelle periaatteellisesti kielteisen kannan. Serkkuni Anna-Liisa kertoo Juhani Piiloson kirjoittamassa Sastamalan historian 3 osassa näin:

JALO VEIKKO HEIKINHEIMO.

Karl Abiel Heikel oli laillisuusmies, periaatteessa uskollinen esivallalle, Venäjän tsaarille, jolle oli

aikanaan virkamiehenä vannonut uskollisuusvalan ja jota esivaltaa joutui papinvirassaankin edustamaan rahvaan suuntaan. Hän piti kaikkea aktivismia sopimattomana ja oli ehdottomasti sitä mieltä, että Suomen itsenäisyyttä voitiin edistää vain laillisin keinoin. Hän ei olisi hyväksynyt oman poikansa lähtöä jääkärikoulutukseen. Siksi Veikko lähti sinne isältään salaa. Veikon Saksassa olosta ei Tyrvään pappilassa ainakaan lasten kuullen puhuttu.

Isän K. Abiel Heikelin ja pojan Veikon hyvinkin jyrkästä aatteellisesta linjaerosta olen voinut tehdä johtopäätelmiä kahden säilyneen kirjeen, yhden isän ja toisen pojan, perusteella. Kirjeet ovat salaamisenmetyllä mukaisesti osoitettu Ruotsiin Veikon tädille Anna Grapelle, mutta muodostavat lähes julistuksenomaisen suoran dialogin kahden sukupolven edustajien, välillä. Siksi nämä ovat laajemman analysoinnin arvoisia.

Taustana K. Abielin kirjeelle olivat Venäjän tapahtumat keväällä 1917. Venäjän tsaari Nikolai II luopui vallankumouksellisen kuohunnan johdosta vallasta maaliskuussa 1917. Venäjän väliaikainen hallitus sanoutui irti tsaarinvallan Suomeen kohdistuneesta, vuoden 1899 ”Helmikuun manifestista” alkaneesta sortopolitiikasta.

Suomelle myönteisen Venäjän uuden politiikan syntyminen

”Tässä on tämän homman muistomerkki” Kortesjärveläisten äkkilähtö Saksan jääkäreiksi

Järvisseudun Sanomissa julkaistiin 26. helmikuuta 1965 sangen mielenkiintoinen artikkeli. Sen oli kirjoittanut Alajärven suojeluskunnan perustajajäsen, vapausoturi, kunnallis- ja kotiseutumies Urho Niemi-Pynttari (1897–1975). Artikkelia varten hän oli jututtanut soinilaista jääkäriä Joel Kivelää.

Artikkelissa kerrotaan matkapäätöksestä näin: ”Joulun edellä 1915 oli Kortesjärvellä yhdellä metsäpalstalla 11 nuorta miestä metsätöissä, enin osa Kortesjärven ympäristöltä, mutta joku Keski-Suomestakin päin. Saksaan meno oli siellä julkisena salaisuutena. Eräänä aamuna kun tämä porukka tuli jälleen töihin, kertoi joukossa ollut soinilainen jääkäriä Joel Kivelä, että hakkuutyö ei tuntunut oikein maistuvan. Tekivät nuotion ja rupesivat joukolla pohtimaan Saksaan menoa. Päätökseksi tuli, että sinne lähdetään. Joukon puuhakkain ja hupaisin kaveri Karstulan poika Heikki Liimatainen sahasi metrin korkeudelta tavallisen tukkipuun poikki, löi siihen kanton kirveensä ja sahansa ja sanoi: ’Tässä on tämän homman muistomerkki.’ Toiset kymmenen poikaa tekivät samoin. Aikamoinen häkkyrä siihen tulikin. Oli siinä sahaa, kirvestä ja petkelettä. Taisipa joku konttinsakin johonkin haaraan pistää. Sitten koko joukko suuntasi Fräntilän taloon. Siellä isännältä saatiin matkarahat ja lähemmät ohjeet Pohjolan tukkiyömaille menoa varten.”

Nestori Fränti oli Kortesjärven alueen jääkäriärväri. Arvioni on, että Fräntilän kautta kulki lähes 200 jääkäritarjokasta. Fränti tapasi myös isäni (1899–1992) mutta arvioi 16-vuotiaan vielä liian heiveröiseksi jääkäriäinekseksi.

VEIKKO LEVÄNIEMI

Tarina perustuu jääkäriärväri Joel Kivelän kertomukseen.

Kortesjärvi on todellinen jääkäriärväri. Pienestä äkkilähtöstä lähti 33 miestä jääkäriksi. Nykyään jääkäriärväriä asemaa ylläpitää siellä oleva Jääkärimuseo.

Jääkäripataljoonan kasarmi Libaussa sai nimensä pataljoonan komentajan majuri Bayerin mukaan.

lämmitti myös isä KAH:n lähestymään jääkäripoikaansa kirjeellä 9.IV.1917. Tässä ensimmäisessä säilyneessä KAH:n Veikolle Saksaan kirjoittamassa kirjeessä pohditaan Suomen ja jääkärien uutta tilannetta.

Isän kirje ihmetytti vastaanottajaa.

KAH:n kuvaa kirjeessään tilannetta Venäjällä ja Suomessa tavalla, joka on aiheuttanut ihmetystä vastaanottajassa. Veikon käsialalla ja hänelle tyypilliseen tapaan on kirjeen marginaaliin merkitty useita kysymys- ja huuto-merkkejä ja alleviivauksia sekä pari kommenttia, yksi suomeksi toinen ruotsiksi. Kirjeestä ja kommentteista käy selvästi esille isän ja pojan erilainen näkemys

Konekivääriryhmä Missejoella.

Suomen asemasta ja kansan vapauden merkityksestä. Siksi lainaan tähän siitä tärkeimmät kohdat:

KAH: Venäjän kansan eduskunta (=Duuma) on asettanut väliaikaisen hallituksen, hyviä, jaloja, vapaa-mielisiä miehiä. Jumala siunatkoon tätä uutta hallitusta ja uutta vapaata Venäjää. Maalis-

kuun 20 p:nä (20/3) julistettiin kaikki sortovallan julistukset ja laittomuudet vuodesta 1899 alkaen Suomessa peruutetuiksi ja kumotuiksi. Nyt on siis meidänkin maamme ja kansamme vapaa lakiansa ja oikeuksiensa pohjalla.

...
 VH: Alleviivaus ja sen kohdalla marginaalissa ?? sekä kommentti: Ihmisen ja kansojen korkein oikeus ja vapaus [on] valinta ja työ korkeiden ja[tai] alhaisten päämäärien hyväksi. Niin kauan kuin kansan kehitys ylöspäin on sidottu, ei ainakaan voi puhua vapaudesta.

KAH: ...Emmekö siis kiittäisi Jumalaa ja sitä lähin jalomielistä,

vapaata Venäjää tästä suuresta lahjasta! Nyt on vain suurin huolemme niistä nuorukaisista, jotka lähtivät maastamme pois sortovallan aikana, sitä [VH marginaalissa: ?] vastustamaan. ... Amiraali Maksimoff lausui, että 3000 suomalaista on jo tulossa kotiin (mistä hänellä lienee ollut se tieto?!), ja sanoi, että ne otetaan ilolla vastaan ystävinä, hehän ovat olleet saman sortovallan vastustajia, kuin nykyinen Venäjän hallitus, ja ovat nyt tämän uuden, vapaan Venäjän ystäviä".

VH: Ylläolevassa alleviivauksista ja niiden kohdalla marginaalissa ?? sekä kommentti: *och vankelmod bor under liljekullor*

KAH: Mutta miten päästä tulemaan, jos he ovat menneet Saksaan?? – On huhuttu, ja taas huhuttu, että Suomen pojat ovat Ruotsissa. Onko totta? Sehän olisi iloinen ja riemullinen asia! Pitäisihän heidän silloin päästä kotiinsa, kun tulisivat aseettomina, ystävinä. Mutta täytyyhän tulleita tutkia, sillä paljon on saksalaisten vakoojia, kavaltajia liikkeellä. ... Jospa Suomen pojat pysyisivät Herrassa ja jaksaisivat jatkaa lukujansa Ruotsissa, jos ne siellä ovat. ... Jos olet rahan puutteessa, rakas sisareni, tällä kalliilla ajalla, niin tahdon lähettää, nyt, kun voin olla täysin vakuutettu, ettei se millään tavalla tule Venäjän vihollisten hyväksi. VH:n alleviivaus.

KAH:n kirjeestä käy ilmi, että toisaalta hän on edelleenkin Venäjän lailliseen esivaltaan uskova. Tsaarin sortovalta on hänen mielestään vaihtunut ”hyvään uuteen valtaan”, joka on ”Suomenkin ystävä”. Toisaalta hän suhtautuu kielteisesti ja epäluuloisesti Saksaan. Hän ei näytä olevan tietoinen tai ainakaan täysin varma siitä, missä maassa, Saksassa vai Ruotsissa, Suomen nuoret miehet, jääkärit ovat. Yleisvaikutelma on, että KAH oli poliittisesti herkkäuskoinen ja epärealistinen idealisti. Kuiten-

kin on muistettava, että KAH kirjoitti kirjeensä aikana, jolloin enemmistö Suomen poliittisesta kentästä uskoi juuri äskettäin tapahtuneen Venäjän vallankumouksen ensimmäisessä vaiheessa syntyneen hallituksen omaksuman tai ainakin julistetun uuden politiikan pysyvyyteen ja piti sitä Suomelle riittävän tyydyttävänä.

Vastaanottajan huolena oli jääkäri liikkeen kohtalo

Veikon aatteellisuus käy ilmi hänen kommentissaan, jotka vaikuttavat vuoden 1917 tilanteesta kirjoitetuilta ja siten hänen välitöntä reaktiotaan kuvastavia. Kirje on vastaanotettu tilanteessa, jolloin jääkärien mielialat Libaussa olivat raskaat ja Veikon huolena oli oma ja toveriensa henkinen kestäminen sekä koko jääkäri liikkeen kohtalo. Isän kirjeestä henkivä nöyryminen alamaisena vieraan vallan alle, paluu vaikka kuinka muuntuneen uuden mutta yhäkin vieraan vallan alle, ja alistuminen tutkittavaksi vakoilusta ja kavaltamisesta epäilyksi ei suinkaan voinut ilahduttaa kirjeen vastaanottanutta poikaa. Hänen kommentissaan on samaa henkeä kuin jääkäri liikkeen ideologiassa yleensäkin, tavoitteena kansan täysi vapaus vieraasta vallasta.

Tähän teemaan Veikko palaa vielä kirjeessään Berliinistä 21.11.1917, siis ainoassa säilyneessä kirjeessään Saksasta kotiin. Tämän kirjeensä myötä hän palauttaa tädilleen myös komentoimensa isän kirjeen 9.IV.1917. Veikko täten sitoo näiden kahden kirjeen sisältämän mielipiteiden vaihdon toisiinsa. Hän pyytää nyt: ”*Samalla kun pyydän, että Tätini säilyttää minun kirjeeni myöhempimpiin aikoihin, pyydän edellisten ja tämän kirjeen ymmärtämiseksi liittää tähän rakkaan Isäni kevätmietteitä sisältävän kirjeen sekin*

tarkoin säilytettäväksi omaisilleni.”

Tämän viimeisen Saksasta lähetetyn kirjeen sisällön Veikko on pyrkinyt tarkoin punnitsemaan. Isältä keväällä saatu kirje (19.4.1917) on aiheuttanut paljon pohtimista Veikon mielessä. Tätä kirjettä on ennen vastauksen lähettämistä kuluneiden kuuksien aikana varmaan useinkin luettu. Sen paperin reunat ovat sormeilusta tummuneet enemmän kun muut Saksan ajan paperit. Sen marginaaliin on merkitty kommentteja useammassa vaiheessa, mm. eri kynällä.

Tämä kirje pari muodostaakin mielenkiintoisen kirjallisen lähteen tutkittaessa ns. laillisuuslinjan, vanhemman sukupolven ja nuoremman aktivistien sukupolven keskinäistä linjaeroa Suomen itsenäistymisen vaiheissa. Veikon vastauskirje lähtee edellisen polven arvojen kunnioittamisesta mutta tuo sitten selvästi esiin nuoren polven uudet ajatukset. Veikon kirjeen formulointi liepee ollut vaikeakin, koska hän on kesken sen tärkeimmän jakson poistanut toisen arkin toisen puoliskon ja jatkanut ajatusta kolmannella arkilla (arket ajan tapanaan taitettuja ja nelisivuisia). Veikon kirjeen itsenäisyyssaatetta koskeva osa on niin tärkeä ydin Veikon meille jättämää henkistä perintöä, että kopioin sen sanasta sanaan tähän:

Minun Isäukollani on sellainen käsitys vanhuuden päivistä, että kun voimat alkavat käydä heikoiksi, joutaa silloin jo maan pöveen:

Minulla ja monella muulla on elämän arvoista hieman toinen käsitys, Tosin vanha latinalainen sananlasku sanoo, että ”pisara syö kiveä, ei voimalla, vaan usein tippumalla.” Tämä elämänohje sopii meille nuorille aivan mainiosti, mutta vanhuudessa kaivataan kiveä elämän rakennuksella. Taikka vielä kernaammin, ohjaamalla oikeaan suuntaan, kokeneella kädellä nuorison työt ja toimet. Van-

huuden rauha meidän nuorten silmiemme edessä muistuttaa jo passiivisella olemassaolollaan elämän suuria arvoja: katse taaksepäin elämän työhön ja toimintaan ja katse tulevaisuuteen, molemmat rauhallisia ja luottavaisia. Ehkä teistä vanhuksista joskus tuntuu, että nuorempi polvi piittaa kovin vähän elämän koetuista kokemuksista. Vakuutan, että maailma tarjoisi vielä enemmän arveluttavia pyrkimyksiä nähtäväksenne ja kuultavaksenne, elleivät vanhempamme keskuudessamme osoittaisi meille tietä korkeisiin, elämänarvoisiin päämääriin. Että juuri edellisestä johtuu vanhuuden kunnioitus ja arvo, siitä ei lie erimieltä.

Nuorten harrastukset poikkeavat vanhemmista

Joskus voivat nuoremman polven harrastukset olla ristiriidassa vanhempien käsityksen kanssa. Ja meistä saattaa kuitenkin tuntua siltä, että olemme oikeassa. Se saa todistaa, eikä näyttää siltä, että arvontomme olisi elämän kokemusta kohtaan heikentämässä. Saattaahan joskus sattua, että tavanmukaisuus edellisen polven aikana näyttävät viittaavaan erilaisiin menettelytapoihin kuin kokemukset ih-

Heikinheimo, Jalo Veikko

Satavuotisjuhlien toteutusta ja tuloksia

Perinneyhdistys on toteuttanut strategiansa mukaisesti Jääkäriliikkeen perustamisen 100-vuotisjuhlallisuuudet marraskuussa 2014 Helsingissä ja koulutuksen aloittamisen 100-vuotistilaisuuden Hohenlockstedtissa helmikuussa 2015. Ensin mainittu tilaisuus oli lähes kokonaan hallituksemme ja jäsenistömme yhteinen ponnistus, kun taas jälkimmäinen toteutettiin yhteistoiminnassa hyvin monen eri osapuolen kanssa. Saksan kolmepäiväisten tilaisuuksien valmistelut alkoivat jo vuonna 2012 neuvotteluilla Hohenlockstedtin kunnan edustajien, Bundeswehrin edustajien kanssa. Sen jälkeen neuvoteltiin Suomessa puolustusvoimien ylimmän johdon kanssa mahdollisuudesta ja kiinnostuksesta osallistua tapahtumiin.

Hohenlockstedtin tapahtuman toteutuksessa eräs ylitettävä kynnys oli se, miten saadaan saksalaiset yhteistoimintatahomme innostumaan toiveistamme. Käytännön toteuttamisvastuu jäi suurelta osin heille. Ratkaiseva tuki tuli puolustusministeri **Carl Haglundilta**, joka lähetti tapahtumia koskevan vetoomuskirjeen saksalaiselle kollegalleen. Saksan puolustusministerin vastauksessa oli ratkaiseva linjaus ”Saksan asevoimat tukee tapahtumien järjestelyä”. Tämän jälkeen viimeisetkin esteet poistuivat.

Käytännön järjestelyissä suurimman vastuun kantoi 26.2.2015 toteutetun seminaarin osalta Jukka Pennanen, 27.2.2015 toteutetun perinneyhdistyksen osalta Hohenlockstedtin historia- ja kulttuuritoimikunnan puheenjohtaja **Achim Jabusch** ja 28.2.2015 pidettyjen virallisten juh-

Pertti Laatikainen

allisuuksien osalta Hohenlockstedtin kunta. Puolustusvoimien osasto perinelippuineen ja vartiojoukkueineen näytteli merkittävää roolia. Merkittävän valmisteluvastuun kantoivat jalkaväen tarkastaja eversti **Jukka Valkeajärvi** ja majuri **Kari-Petri Huovinen** sekä Kaartin Soittokunta.

Perinneyhdistyksen yhteysupseeri Saksassa, everstiluutnantti (res) **Mark Aretz** oli kaikkien tapahtumien ytimessä samoin kuin puolustusasiamiehet kommodori **Arvi Tavalla** ja everstiluutnantti **Kimmo Tarvainen**.

Mitä näistä edellä mainituilla tapahtumilla saavutettiin? Mielestäni ainakin seuraavat asiat:
(jatkuu seuraavalla sivulla)

(jatkoa edelliseltä sivulta)

ihmiskunnan elämästä suu-remmassa mittakaavassa. Yksityistapauksissa voivat persoonalliset kokemukset himmentää yleisempien totuuksien valon ja siis silloin, vaikkakin nuoriso käy toisia teitä vaikauksesta, on ristiriita aivan luonnollinen eikä siis ensinkään loukkaa yleistä arvonantoa.

Tarvitsemmeko esimerkkejä:

Isäni näkee keväällä, että jalommat vallat Venäjällä pääsevät voitolle ja siitä iloiten, uskoo kaikkea hyvää maallemme, toivoen minua kotiin harhateiltä.

Minulla on vakaumus sellainen, että suuremman barbaarikansan ei holhous eikä liittolaisuus ole koskaan voinut, eikä koskaan voi turvata pienen kulttuurikansan kehitystä. Kun tämä minun yleishistoriallinen käsitykseni saa vielä vahvistusta tarkastellaksani muutamien kansojen yleistä psykologista karakteristiikkaa, on selvää, että pidän vakaumuksestani kiinni. Seuraavat kuukaudet jo osoittivatkin olleeni oikeassa.

Tämä todisti vain, että itse elettyjen kokemusten piiri laajuudessa eivät (ei) ole ihmiskunnan yleisten johtavien aatteiden ve-

roisia. Syvytydessä ne ovat teoreettisia päätelmiä verrattomasti edellä.

Veikon näissä molemmissa kirjeissä ilmaisemat ajatukset kuvaavat selkeästi hänen oman aatteellisen suhtautumisensa itsenäisyysliikkeeseen. Tämä aatteellisuus ja sen antama henkinen voima ovat hänelle johtavia resursseja kaikissa hänen käytännöllisissä toimissaan itsenäisyys- ja jääkäriliikkeessä.

YRJÄNÄ HEIKINHEIMO

1) Jääkäriperinteen vaaliminen. Monen merkittävän tahon mukanaolo osoitti jääkärien merkityksen säilyneen yli sukupolvien ja heidän sanomansa olevan tuore tänä päivänäkin.

2) Jääkäriperinteen vaalijoiden yhteisöllisyyden vahvistuminen. Paikalla oli runsaasti jäsenistöämme ja jääkäreiden jälkeläisiä. Kari Talvitie ja Arno Hakkarainen vastasivat erityisesti oman, osin jo ikääntyneenkin jäsenistöemme matkan järjestelyistä Saksaan.

3) Jääkäreiden elämäntyyntö nostaminen median kautta kansalaisten, erityisesti nuorisomme tietoisuuteen. Kaikki vastuulliset valtamedian edustajat viestivät tapahtumistamme. Iltasanomien Jääkäri-ilite marraskuussa, YLE:n ja MTV:n hieno uutisointi, Iltalehden useat artikkelit ja Länsimedian lehtien uutisointi on erityisesti mainittava. Useimmat reserviläis- ja maanpuolustuslehdet nostivat teemamme hyvin esille.

4) Jääkäreiden historiintyyntö elvyttäminen. 100 -vuotistapahtumat ovat innostaneet useita tahoja tekemään julkaisuja jääkäreiden elämäntyyntöstä. Historian tutkijoilla on ollut myös tilaisuus tuoda näkemyksiään esille omista näkökulmistaan. Perinteisten eturivin tutkijoiden lisäksi monet uudet kasvot ovat päässeet esille hienosti.

5) Jääkäriperinteen vahvistaminen puolustusvoimissa. Molempiin tapahtumiimme osallistui Puolustusvoimain komentaja kenraali **Jarmo Lindberg** sekä Maavoimien komentaja kenraaliluutnantti **Seppo Toivonen**. Puolustusvoimien

maa- ja merivoimien perinnejoukkoyksiköiden komentajien ja henkilöstön osallistuminen tilaisuuksiimme tukee jääkäriperinteen vaalimista puolustusvoimissa.

Tämä jääkäreiden elämäntyyntö juhluvuosi 2015 huipentuu YLE:n julkaisemaan draama-ohjelmaan loppuvuodesta. Draamaa on kuvattu Suomessa ja Saksaa. Esittämisaikajankohta on vielä avoinna. Olemme toivoneet itsenäisyyspäivää.

Ensi vuonna jääkäriperinteen vaalimisen merkittävimmät tapahtumat ovat maaliskuussa 2016 pidettävä Jääkäriyhteyntö 100 -vuotisjuhlatilaisuudet Parolassa sekä Pioneerikillan heinäkuussa 2016 toteuttama Schmardenin taistelun muistoksi järjestettävät muistojuhlallisuudet Latviassa. Tätä lehteä luettaessa on käynnistetty myös jääkäreiden Vaasaan tulon 100 -vuotistilaisuuden alustavat neuvottelut Vaasan kaupungin ja Puolustusvoimien kanssa.

Perinneyhdistyksemme vapaaehtoiset ovat olleet välillä ylikuormitettuja kuluneen vuoden tapahtumien toteutuksissa. Valituksia ja soraääniä ei ole kuulunut. Lopputulos on loistava kunniotus Jääkäreiden elämäntyyntölle.

Suurkiitos omalle porukalle!

JP27 perinneyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Pertti Laatikainen

Ressun jääkärit saivat oman laattansa

Viime syksynä Ressussa eli Helsingin suomalaisessa reaali-lyseossa paljastettiin koulusta lähteneiden jääkäreiden muistotaulu.

Ressun jääkäreitä oli 80. Osa heistä oli jääkärioppiin lähteneitä koulun oppilaita. Mutta Saksaan koulusta lähteneiden lisäksi oli joukko jääkäreinä palvelleita, jotka tulivat kouluun suorittaakseen riittävän oppimäärän päästäkseen upseerin uralle.

Juhlapuhujana Ressussa oli amiraali **Jan Klenberg**, entinen ressu hänkin. Juhlan yhteydessä Jääkärisäätiön hallituksen jäsenet **Peter Fagnäs** ja **Jukka**

Pennanen (JP27:n perinneyhdistyksen aiempi puheenjohtaja) keskustelivat jääkäreiden merkityksestä. Keskustelu videoitiin ja se löytyy Ressun kotisivun kautta.

Toisin kuin ”jääkärikoulujen” muistolaatoissa yleensä, Ressun laatasta lukee

ITSENÄISEN SUOMEN
PUOLESTA.
JÄÄKÄRILIIEKE 1914–1918.
80 RESSUN JÄÄKÄRIN
MUISTOA KUNNIOITTAEN

Viime vuoden lopulla jääkäreiksi lähteneiden muistolaattoja

paljastettiin myös neljässä oululaisessa koulussa. Laatat tulivat seuraaviin kouluihin: Oulun lyseo, Oulun normaalkoulu, Oulun suomalainen yhteiskoulu ja Svenska privatskolan i Uleåborg Kouluista lähti yhteensä 46 jääkäriä.

Ressun laatan jälkeen ovatkin ilmeisesti kaikki Helsingin jääkärikoulut laatoitettu. Norssi sai 2009 kivitalun 24:n jääkärintsä muistoksi.

Jääkärin pojanpojanpoika Markus Myllyniemi ja toisen jääkärin lapsenlapsenlapsi Mimi Matinpalo paljastivat jääkäreiden muistolaatan Ressussa.

Yllä: Jääkärijuhlan muistopuheen piti amiraali Jan Klenberg.

Vasemmalla: Peter Fagnäs kertoi tervehdyspuheessaan, että kun hänen isänsä palasi jääkärinä, hänen äitinsä hämmästys oli suuri. Hänelle oli kerrottu pojan opiskelevan papiksi Ruotsissa.

Sturmbock-asema suojasi Saksan joukkojen vetäytymistä Pohjois-Norjasta

Linjan rakentaminen alkoi elokuun alussa 1944. Saksan Norjan armeijan, 20. Vuoristoarmeijan ja Organisaatio Todtin yhteisin ponnistuksin Rakentajapioneeripataljoona 664 esikunnan johdolla aloitettiin sekä linnoittaminen että tarvittavan tieverkon rakentaminen pääkohteille. Noin 1800 (joidenkin tietojen mukaan yli 2500) miehen osaston muodosti sekalainen kokoelma saksalaisia erikoismiehiä, linnoitusrakennuskomppanioita, sotavankikomppanioita ja muun muassa 750 puolalaisen työosasto. Mittavan materiaalmäärän kuljetuksista vastasi yksi kuljetuskomppania ja mm. 120 hevosta käsittänyt kuljetusosasto.

Lokakuun 24. päivänä 1944 Rovaniemeltä marssinut 7. Vuoristodivisioona miehitti ensimmäisillä osillaan pääosin valmiin aseman. Tieverkko oli rakennettu, leirialueet valmisteltu, komentopaikoille valmisteltu majoitus joko vaneriteltoihin (saksalaisten *Finnenzelt*) tai parakeihin, asuinbunkkerit, taisteluasemat ja taistelu- tai ryömintähaudat kaivettu ja pääosan eteen rakennettu yhtenäinen piikkilankaeste (*Lapplandzaun*). Marraskuun alkupäivinä 1944 seurasi divisioonan pääosaa Taisteluryhmä Esch (206 VuorJR:n osat), joka oli viivytännyt eteneviä suomalaisia väylänvarren tien suunnassa. Koko divisioona oli nyt Sturmbock-asemassa valmistautuen kohtaamaan sekä arktisen talven että etenevät suomalaiset.

Taistelutoiminta oli vähäistä

Suomalaiset saivat kosketuksen asemaan marraskuun 29. päivänä

ryhmä Puromaan kuuluvan JR 3:n edettyä Markkinan tasalle. Lätäsenon yli johtava silta oli räjäytetty ja vastassa 5–7 km leveän osin jäätyneen suoalueen ja joen takana hallitseville tunturiselänteille linnoittautuneina suomalaisten vajaan neljää pataljoonaa ja yhtä patteristoa vastassa oli enimmäkseen saksalaisten kymmenen pataljoonaa ja kolme patteristoa.

Seuraavan viikon aikana yritettiin löytää ryhmyksestä heikkoa kohtaa. Ryhmä Puromassa todettiin kuitenkin, että asemien murtaamiseen ei olisi mahdollisuuksia.

Tienvarressa Hannunvaakuna pysäyttää matkailijan. Museo on tänä vuonna auki 22. kesäkuuta 18. syyskuuta arkipäivisin kello 11–18.

Sturmbock-asema rakennettiin Lätäsenon taakse lähes poikki koko käsivarren. Asema on valittu erittäin taitavasti.

Rintamahyökkäys olisi jouduttu suorittamaan 3–7 kilometriä leveän avomaaston yli. Koukkaukseen ei voitu ryhtyä, koska puuttui vielä liikunta- ja kuljetusvälineitä, jotta joukot selviytyisivät jäätyneitä soita peittävässä 50–70 cm lumessa. Seurasi noin 7 viikon mittainen puolustusvaihe.

Toinen Puroman rykmenteistä, JR1, siirtyi Karesuvannon Sakkaravaaraan. Joulukuun 19. päivänä sijoitettiin rykmentin ensimmäiset yksiköt etulinjaan. Päivisin linnoitettiin sekä tähystettiin välimaastoa ja saksalaisten asemia. Öisin oli partiotoimintaa, johon sisältyi sekä tiedustelua että häirintää. Joitakin hyökkäyksiä tehtiin tavallista suuremmilla partioilla, mutta yritykset tyrehtyivät saksalaisten valpautteen. Viikkojen aikana syntyi myös pieniä kahakoita partioiden kohdatessa välimaastossa.

Suomen joukot olivat sotaa kokemattomia

Puolustuksen vakiinnuttua ryhdyttiin työllistämään levossa olevia joukkoja. Oloja yritettiin parannella rakentamalla korsuja, saunoja ja talleja. Pääosin sotaa

kokemattomista nuorista asevelvollisista muodostuneiden joukkojen koulutusta ryhdyttiin kohentamaan ja kasvavaa apatiaa vähentämään pitämällä harjoituksia. Alijohtajien tasoa pyrittiin myös parantamaan perustamalla aliupseerikoulu. Lätäsenssa helpottui myös

Suora-ammuntatykin asema Kuolbanoaivissa. Edessä näkyy tykin suojapoteron romahtanut kate ja suojainen kulku-ura asemaan. Takana kivistä ladottu laajan ampumasektorin salliva tuliasema. Sijoitettu taitavasti takarinteeseen ja sivustatuliasemaan. Tunturikoivu on vallannut ampumasektorin. Kuva Olli Dahl

huoltotilanne talvivarustuksen vähitellen saapuessa. Muonituskin parani sen jälkeen, kun osa ruokatarvikkeista tuli suoraan Ruotsista, muun muassa valkoisia keksejä, marmelaattia ja lihasäilykkeitä.

Saksalaisten puolella suomalaisten toimia ei juurikaan noteerattu. Schulerin kertoman mukaan ”aika kului rauhallisesti lukuun ottamatta joitakin lentopommituksia, aktiivista taistelupartiotoimintaa lähinnä tien suunnassa ja satunnaisia miinojen räjähdysia lumen paineen alla”.

Enemmän huomiota sai taistelu arktiksen elementtejä vastaan muun muassa tiestön auki pidon jatkuvien ponnistelujen, päiväkausien eristyksissä olon ja lumimyrskyyn joutuneiden partioiden kärsimien paleltumien muodossa.

Tammikuun alkupäivinä 1945 todettiin saksalaisten selustassa poikkeuksellisen vilkasta liikennettä. Tammikuun 8. päivänä todettiin partiotiedustelulla, että pohjoisimpia tukikohtia Kalkko-aivilla tyhjennettiin. Takaa-ajoa varten oli muodostettu JR 1:n Taisteluosasto Loimu, johon aluksi kuului kiväärikomppania, kaksi konekivääriryhmää, kaksi pioneeriryhmää, viestielin sekä lääkärin johtama lääkintäelin. Taisteluosasto lähti liikkeelle 13.1. yli 100 kilometrin päässä olevaa Kilpisjärveä kohti. Matka keskeytyi kuitenkin seuraavana päivänä Vuokaisessa vajaan 20 kilometrin päässä. Tie oli tehokkaasti miinoitettu, ja vain hitaasti saatiin raivatuksi rekiura auki huoltoa varten.

Esimerkkinä laajoista miinoiteista takaa-ajo-osaston alkutai-paleella Luspavaarassa noin 60 metriä tietä lensi yllättäen ilmaan heti tiiviisti marssineen hevosko-

Majoituskorsu kivikatteineen Palkkisvaaran pohjoispuolella ”218er Höhellä”. Hirsirakenteet ovat antaneet perää kivikatteen painolle. Korsu kuului varmaan niihin, jotka Schulerin kertoman mukaan miinoitettiin, mutta ei hävitetty. Kuva Olli Dahl

lonnan alkupään ylitettyä kohdan. Jälkipää pelastui sattuman oikusta, koska yhden hevosen silavaljaat olivat ratkenneet ja kapealla uralla takana olleet eivät päässeet ohi.

Aseman nykytila

Asema on nykytilassaan edelleen selvästi maastossa havaittavissa. Joukkojen tarkkoja ryhmityspiirroksia ei ole käytettävissä 7. Vuoristodivisioonan asiakirjojen kadottua norjalaisvuonon pohjaan. Työtä johtaneen 664 PiReg Stab (Mot) (Moottoroitu pioneerirykmentin esikunta) karttaluonnos asemien tilasta tehtävän päättyessä antaa hyvän kokonaiskuvan aseman rakenteesta. Asema luovutettiin armeijalle 25. lokakuuta 1944. Tällöin se sisälsi muun muassa 311 korsa, joista 138 oli täysin valmiita. Asemaan oli raivattu huomattavat määrät ampuma-alaa ja kallioperään oli louhittu mittavasti taisteluhautaa. Piirroksen kopio on olemassa muun muassa Enontekiön kunnan ylläpitämässä Järämän museossa, jossa löy-

tyy lisäksi erittäin hyvä otos tien varren aseman rakenteista maastoon restauroituina. Piirros ei täysin vastaa maastossa löytyviä asemien rakenteita. Osa linnoituslaitteista on jäänyt suunniteluvaiheeseen, osa keskeneräisiksi. Lisäksi taistelujoukot ovat täydentäneet osin keskeneräisiä linnoituslaitteita. Rakennusmateriaalia, kuten hirsi- ja kivikasvoja sekä piikkilankakeloja on edelleen maastoon jääneinä. Lähellä Käsivarren tietä ja painopistesuunnissa olevat rakenteet ovat selvästi parhaassa kunnossa. Parhaiten ovat säilyneet taidolla tehdyt ja ryhmitetyt etulinjan linnoitteet. Leirialueista ja komentopaikoista ei ole jäljellä juuri mitään kaivettuja teltapoteroita lukuun ottamatta. Parakkikylät purettiin jo irtautumisvaiheessa koska parakit tarvittiin sääsuojiksi marssireittien marssilopueille. Irtautumisen salaamiseksi asemia ei laajamittaisesti hävitetty räjäyttämällä. Tosin lähes kaikki taisteluasemat miinoitettiin ja osa räjäytettiin aikasytytyksellä joukkojen jättäessä ne.

Ajan hammas on toki tehnyt tehtävänsä. Tiet ovat edelleen selvästi näkyvissä niiltäkin osin mitä paikallinen väestö ei käytä, asuinbunkkerien katemateriaali ei ole kestänyt kivikerroksen painoa ja pääosa ehjäksi jätetyistä korsuista on sortunut. Taisteluhaudat, konekivääriasemat ja tykkiasemat ovat kuitenkin selvästi erotettavissa maastossa

Osa kaivannoista on merkitty nykyisiin huomattavasti sodan aikaisia tarkempiin topografi-karttoihin. Tunturikoivikkoon raivatut ampumasektorit on luonto palauttanut entiselleen. ”Laplandzaunin” estelangat on helpoimmin saavutettavista paikoista ilmeisesti poistettu ja käytetty jälleenrakennuksen tarpeisiin. Tiestä kauempana nekin ovat paikallaan vaikka osasta puutolpat ovat lähes täysin mädäntyneet.

Nykyään niin suosittu ”sotarmu” rajoittuu aika vähäiseen. Kenttätykin hylsyjä, joissain paikoissa konekiväärin hylsykasoja, hyppymiinalaatoikoita, rikkinäisiä kamiinoita yms. on edelleen jäänyt maastoon. Asemassahan ei koskaan varsinaisesti taisteltu, joten joukot ovat vieneet mahdollisimman paljon käyttökelpoista materiaalia mukanaan lopun mennessä ”uusiokäyttöön” jo sodan jälkeisinä pulavuosina.

Nykyisessä muodossaan asema ja sen rakenteesta saa edelleen hyvän kuvan lähes kolmen vuoden arktisella sotakokemuksella varustetun saksalaisjoukon ammattitaidosta puolustusasemien ja raskaiden aseiden ryhmittämisessä ja asemien rakentamisessa näillä loputtomien arktisten tuulien pyyhkimillä ja soiden ympäröimillä lähes paljailta tunturihuipuilla.

OLLI DAHL

Kirjoitus julkaistu aiemmin Sotaveteraani-lehdessä

Sota, joka ei alkanut sodanjulistuksella eikä päättynyt rauhansopimukseen

Lapin sodan päättymisestä tuli kuluneeksi 26.4. päivälleen 70 vuotta. Tuo sota oli täynnä kummallisuuksia alkaen siitä, että kumpikaan osapuoli ei halunnut tuota sotaa. Se oli kuitenkin Suomen ja Neuvostoliiton 19.9.1944 solmiman välirauhansopimuksen ehtojen johdosta ja Neuvostoliiton painostuksesta johtuen käytävä. Tuon sodan epätavallisuuksiin kuuluu sekin, että kumpikaan osapuoli ei antanut sodanjulistusta eikä sota päättynyt rauhansopimukseen.

Välirauhansopimuksen mukaan suomalaisten oli riisuttava 15.9. päivän jälkeen Suomessa olevat saksalaiset ja luovutettava heidät venäläisille. Käytännössä Saksan armeijan joukkojen oli mahdoton vetäytyä Suomesta annetussa määräajassa. Syyskuun puolenvälin jälkeen saksalaiset marssivat paikallisesti tehtyjen suullisten sopimusten mukaan edellä suomalaisten seurattessa perässä. Oli käynnissä syysmanööverit, mitä ilmaista tästä rauhanomaisesti tapahtuvasta vetäytymisestä on myös käytetty.

Tämä muoto ei venäläisiä tyydyttänyt, vaan heidän mielestään osapuolten oli sodittava oikeasti, mikä vaikeuttaisi saksalaisjoukkojen siirtymistä Norjasta Keski-Euroopan rintamille ja rikkoi si myös entisten aseveljien välit lopullisesti. Saksalaisten vetäytymistä oli suomalaisten nyt pakko vauhdittaa kivääritulella. Aseita käytettiin ensimmäisen kerran Pudasjärvellä 28.9. ja lokakuun 1. päivänä suomalaisten suorittama mihin nousu Tornioon alkoi todellinen sota.

Tämä sota päättyi Käsivarren tuntureilla vasta puolen vuoden kuluttua. Viimeinen tulitaistelu käytiin saksalaisten ja suomalaisten joukkojen välillä helmikuun

Lapin sota tunnetaan ennen kaikkea Lapin hävityksenä. Kuvassa poltettu Rovaniemi.

6. päivänä Saanajärven eteläpuolella lähellä Kilpisjärveä. Sota oli käytännössä ohi, joskin viimeiset saksalaisotilaat poistuivat Suomen alueelta Käsivarren nipukasta vasta 26.4. Seuraavaa päivää, huhtikuun 27. päivää, on vietetty vuodesta 1986 lähtien kansallisena veteraanipäivänä.

Sotatilailmoitus

Oma Lapin sotaan liittyvä lukunsa on se, että Suomen hallitus keksi 3.3.1945 todeta julkisesti, että 15.9.1944 lähtien Suomen ja Saksan välillä on vallinnut sotatila. Kun viimeiset taistelut oli käyty jo helmikuun alussa, eikä sodanjulistusta ollut annettu kummaltakaan osapuolelta, herää kysymys sotatilailmoituksen tarpeellisuudesta. Vastaus löytyy Liittoutuneiden (Neuvostoliiton ja Englannin) asettamasta valvontakomissiosta (LVK) ja siitä seikasta, että kahden viikon

päästä Suomessa oli eduskuntavaalit.

Sota saksalaisia vastaan oli alkanut näiden hyökättyä Suursaa-reen 15.9. Sen hyökkäyksen olivat suomalaiset torjuneet. Todellinen sota Lapissa alkoi Tornion maihinnousun jälkeen ja silloin oli LVK:lta tiedusteltu, oliko Suomen julistettava sota Saksalle. Kun sodanjulistus ei ollut LVK:n mielestä tarpeen, ei sitä myöskään annettu. Asia nousi uudelleen esille helmikuussa 1945 ministeri Wuoren tavattua Helsingissä neuvostiedustelun edustajan Jelisejevin. Epäselväksi jää, vaatikko hän tuossa tapaamisessa Suomelta sodanjulistusta vai ei. Joka tapauksessa asiasta keskusteltiin laajasti hallituksen iltakoulussa helmikuun viimeisenä päivänä. Tulokseksi tuli, että sodanjulistusta ei anneta, mutta valtioneuvosto tekee ilmoituksen, toteaa julkisesti, että Suomen ja Saksan välillä on val-

Perääntyvät saksalaiset tuhosivat kaikki sillat, kuten tämän Kemijoen rautatiesillan.

linnut sotatila 15.9.1944 lähtien. “Toteaminen” suoritettiin valtioneuvostossa 3.3. ja julkaistiin yksösuutisena seuraavan päivän sanomalehdissä.

Miksi ilmoitus tehtiin vasta siinä vaiheessa, kun sotaa oli käyty jo melkein puoli vuotta ja se oli käytännössä jo ohitse?

Jos valvontakomissio oli sotatilailmoituksen katalysaattori, niin oli Suomen omankin edun mukaista todeta sotatilan olemassaolo, varsinkin kun eräät hallituksen vasemmistoministerit olivat käsittäneet, että sodankäynti merkitsee sotatilaa ilman erillistä julistamista. Joka tapauksessa ajateltiin, että sotatilailmoituksen antaminen voisi helpottaa joskus myöhemmin korvausvaatimuksen esittämistä saksalaisille näiden aiheuttamista tuhoista. Iltakoulussa 28.2. arveltiin myös, että sotatilan julkinen toteaminen voisi luoda tilanteen, jossa Suomikin kutsuttaisiin mukaan rauhankonferensseihin.

Kolmas, todennäköisesti tärkein tekijä — vaikka sitä ei äänneen lausuttukaan — oli lähestyvät, kahden viikon kuluttua pidettävät eduskuntavaalit. Ajateltiin, että valvontakomission ja Paasikiven vaatimus eduskunnan uusiutumista — siis kansan-

Sotatila lakkautetaan

Ei päässyt Suomi rauhanneuvotteluissa voittajien pöytiin, vaikka sen armeija saksalaiset Lapista karkottikin. Helmikuussa 1947 Suomi rinnastettiin Pariisin rauhankonferenssissa Saksan satelliitteihin, siis sen puolella taistelleisiin valtioihin ja syyskuussa 1944 solmitun välirauhan ehdot vahvistettiin lopullisesti. Ei liioin vaatimus siitä, että Saksa maksaisi korvauksia Lapissa aiheuttamista tuhoista johtanut koskaan alkua pidemmälle. Kasvot sentään vaihtuivat kevään 1945 eduskuntavaaleissa juuri ja juuri valvontakomissiota ja Paasikiveä tyydyttävällä tavalla. Oliko sekään kuitenkaan sotatilailmoituksen ansiota? Todennäköisesti ei, sillä useat tunnetut sodanai- kaiset poliitikot olivat vetäytyneet ehdokkuudesta - Paasikiven vaatimuksesta - jo aikaisemmin, joten heitä ei voinut edes äänestää.

Eduskunnan vaihtuvuus oli kuitenkin suuri, kun selvästi yli puolet valituista oli uusia “kasvoja”.

Kun sotatila oli todettu tilanteessa, jossa vihollista tosiasiallisesti ei enää edes ollut, ei sotatilan lopettamisilmoituksellakaan pidetty kiirettä. Asiaa saattoi vai-

keuttaa kyllä sekin, että sitä Saksa, jonka kanssa oli sodittu, ei toukokuun 1945 jälkeen enää ollut. Oli monta vuotta vain voittajavaltioiden hallinnoimia miehitysvyöhykkeitä. Joka tapauksessa pääministeri Sakari Tuomioja otti asian esille maaliskuussa 1954 ja merkittytti 12.3. valtioneuvoston pöytäkirjaan toteamuksen, että sotatila Suomen ja Saksan välillä päättyy. Perusteluna ilmoitukselle oli hänen mukaansa se, että sotatoimet olivat jo kauan sitten loppuneet ja “kanssakäyminen Suomen ja Saksan välillä on viimevuosina kehittynyt rauhanomaisesti”. Tieto sotatilan päättymisestä julkaistiin seuraavan päivän sanomalehdissä.

Eduskuntavaalit oli pidetty 7.-8.3. — siis vajaa viikko aikaisemmin — ja Tuomiojan pääministeriys oli vaalien johdosta päättymässä. Kansandemokraatit olivat saaneet vuoden 1945 vaaleissa 49 edustajaa, nyt 43 edustajaa eli saman verran kuin edellisissä 1951 pidetyissä vaaleissa. Kun kommunistien voitokulku oli ainakin hetkellisesti pysäytetty, oli tullut aika aloittaa Saksankin kanssa “sivistyneempi” kanssakäyminen, sillä sitähan Tuomiojan ilmaisu tarkoitti.

Olipa sotatila (sotaa) Saksan kanssa käytetty sisäpoliittisena apparaattina tai ei, niin maaliskuussa 1954 tuo yhdeksänvuotinen kummajainen oli lopullisesti takanapäin. Se, että sekä sotatilailmoituksen antamisessa että varsinkin sen poistamisessa viivyteltiin, herättää kuitenkin kysymyksiä. Niihin tuskin löytyy enää “oikeita” vastauksia, mutta tulkintoja voi aina esittää.

ESKO VUORISJÄRVI

Teksti on julkaistu aiemmin Sotaveteraani-lehdessä.

Suomen lentokoneeteollisuuden hautajaiset

Suomalaisen sotilaslentokonetuotannon voi katsoa tulleen lopullisesti haudattua joulukuussa 2014. Ilmavoimat ilmoitti silloin myyneensä viimeiset Redigo-yhteyskoneet Ruotsiin.

Redigo oli viimeinen Suomessa ilmavoimien tarpeisiin suunniteltu ja rakennettu lentokone. Valmet ja sen edeltäjä Ilmavoimien lentokonetehdas valmisti vajaan 60 vuoden kuluessa noin 300 kokonaan kotimaista lentokonetta. Tyyppejä oli yhteensä 19. Osa jäi prototyypeiksi, mutta joistain tehtiin kohtuullinen sarja. Sellaisia olivat harjoituskone Pyry, 40 kappaletta, hävittäjä Myrsky, 51 kappaletta sekä harjoituskone Vihuri, 50 kappaletta. Viimeisimmät olivat Vinka 30, kappaletta ja Redigo, noin 40 kappaletta.

Harjoituskone Pyry valmistui sopivasti jatkosodan alkuun. Koneita pidettiin jopa aikansa parhaimpiin kuuluvana ja se oli sodanajan pilottiemme tärkein harjoituskone. Kun sodan aikana ei maailmalta saatu hävittäjiä, piti yrittää tehdä sellaisia itse. Myrsky saatiin valmiiksi monien viivytysten jälkeen 1944. Tulokin oli kohtuullinen. Mutta puurakenteisen koneen liimat eivät kestäneet suomalaista säätä ja onneksi sotakin loppui.

1950-luvun alussa rakennettu Vihuri jäi historiaan lentävänä ruumisarkkuna. Se oli onnistunut konstruktio, mutta tuloksen pilasi moottori. Säästösyistä käytettiin sodan aikana hankittuja Bristol Mercury-moottoreita. Se oli paitsi vanhentunut myös tarkoitettu kaksimoottoriseen Bristol Blenheimiin, eikä sovelnut kunnolla yksimoottoriseen Vihuriin. Koneen mainetta heikensivät vielä huonosta lentokurista johtuneet onnettomuudet.

1980-luvulla tehty Vinka oli edeltäjiään vähemmän kunnianhimoinen hanke. Hidas, kiinteällä laskutelineellä varustettu alkeiskoulukone on kuitenkin palvellut hyvin tarkoitustaan ja jatkaa vielä lentämistä.

Kun Vinkat oli rakennettu, piti Valmetille saada uutta tekemistä. Vinkaa ryhdyttiin kehittämään mm. korvaamalla mäntämoottori turbiinimoottorilla. Hanke ei edennyt suotuisien tähtien alla. Prototyyppi tuhoutui koelennolla mukanaan kaksi lentäjää. Onnettomuudet vainosivat Redigoa. Kone putosi ja lentäjä kuoli Belgiassa ilmailunäyttelyn näytöslennolla 1988.

Ilmavoimat eivät tarvinnut Redigoa juuri valmistuneiden Vinkojen jälkeen. Eikä se olisi alkeiskoneeksi soveltunutkaan. Koneita oli sen vuoksi määrä myydä ulkomaille. Redigo kiersi kansainvälisiä ilmailunäyttelyjä. Mutta kunnianhimoiset markkinointiponnistelut eivät johtaneet tuloksiin. Vastaavanlaisia koneita oli markkinoilla runsaasti tarjolla, eivätkä onnettomuudetkaan myyntiä edistäneet. Ja sotilaskoneiden, millainen Redigo oli, myynti on aina vähintään yhtä paljon politiikkaa kuin bisnestä.

Maailmalle on huono myydä lentokonetta, joka ei kelpaa oman maan ilmavoimille. Markkinatilanteen parantamiseksi ilmavoimat pakotettiin ostamaan kymmenen Redigoa. Taitaa olla ainoa ilmavoimien hankinta, jonka hinnasta Kauppa- ja teollisuusministeriö on maksanut puolet.

Redigosta tuli kuitenkin lopulta vientituote. Osana Hornetin vastakauppoja myytiin USA:n tuella muutama kappale Meksikon laivastolle ja Eritrean ilmavoimille. Eritrean pilotteja kouluttanut suomalaislentäjä kertoi mielenkiintoiseksi opettaa lentämään

miehiä, jotka eivät osanneet ajaa polkupyörällä. Wikipedian mukaan niiden eksoottisten käyttäjämaiden Redigot lentävät edelleen.

Kaupanteko loppui Hornetin vastakauppoihin. Valmet myi lopulta Redigon valmistuksen italialaiselle Aeromacchille. Se osti pois markkinoilta potentiaalisen kilpailijan, eikä koskaan tehnyt ensimmäistään Redigoa.

Eniten Redigoja valmisti puolalainen Broplan. Mutta ne olivatkin 1:72 suhteessa koottavia muovimalleja.

Redigot poistettiin ilmavoimien käytöstä 2013. Viimeiset viisi kappaletta myytiin jokin viikko sitten Ruotsiin.

Lentokoneiden valmistus maailmalla keskittyy yhä harvempiin yrityksiin. Pienen Suomen pienellä Valmetilla ei ole mitään jakoa niillä markkinoilla.

Redigo oli lopulta hyvä kone, mutta sitä ei vain kukaan halunnut. Ilmavoimat käyttivät sitä yhteyskoneena. Siihen se oli kuitenkin turhan kallis. Hiukan kuin Porschella olisi hoidettu lähetti-palveluja.

JUKKA KNUUTI

Teksti julkaistu aiemmin Suomen Sotilaslehdessä

Sodan naiset

Sodan naiset ovat jääneet historian kerronnassa taka-alalle. Heidän roolinsa viime sodissamme eivät ole itsestään selvyksiä nykypäivänä. Kun taas on kulunut määrä vuosia sodasta, on lehdissä kirjoitettu aiheesta. Taannoin oli kirjoitus, missä naiset järjestelivät kahvitusta maastossa jatkosodan aikana. Kuvan alla oleen tekstin mukaan tässä sotilaskotisisaret perustivat lottakanttiinia rintamalla. Ehkä kuvan taakse oli kirjoitettu, että kyseessä oli sotilaskotisisaret. Pienestä mustavalkokuvasta naisten asujen tunnistaminen olisi vaatinut asiantuntemusta. Joka tapauksessa kirjoittajalla oli mennyt sekaisin kaksi sodan aikana toiminutta naisjärjestöä. Kaikki lotat olivat naisia, mutta kaikki sodan tehtävissä toimineet naiset eivät olleet lottia.

Muuttuva rooli

Jo varhemmissa sodissa oli naisia seuraamassa taistelevia joukkoja. Näin teki myös Suomen sodassa Vänrikki Stoolin tarinoiden mukaan neitonen nimeltä Lotta Svärd. Naisten tehtävät liittyivät muonitukseen ja muuhun huoltoon. Rooli on muuttunut ajan myötä. Vapaussodassa punaisilla oli naiskomppanioita. Paikoin kapinalliset naiset osallistuivat taisteluun ase kädessä. Toisessa maailmansodassa neuvostojoukoilla oli naissotilaita. Nykyään useiden maiden armeijoissa naisia koulutetaan lähes kaikkiin aseellisiin tehtäviin.

Vapaussodassa sekä punaisilla että valkoisilla joukoilla oli naisia rintamien läheisyydessä esimerkiksi muonittamassa ja hoitamassa haavoittuneita. Valokuvien punaiset naiset olivat yleensä

siviilivaatteissa. Valkoisilla naisilla usein on jo kenttäpuku yllään. Lottien toiminnan voidaankin katsoa alkaneen ennen yhdistyksen 1920-luvun alussa tapahtunutta perustamista.

Talvi- ja jatkosodassa naisillamme oli sotatoimialueilla ja rintamalla moninaisia ei aseellisia tehtäviä. Kenttäkomennuksen saaneet naiset olivat mukana ammatinsa puolesta, lain määrääminä työvelvollisina tai he edustivat vapaaehtoisjärjestöjä. Sodan naisia lottien lisäksi olivat naislääkärit, sairaanhoitajat, apusisaret, sotilaskotisisaret, työvelvolliset ja puolustusvoimien palveluksessa olleet naiset.

Lotat

Suurin ja tunnetuin ryhmä naisia sodassa olivat lotat. Alkuun nimi oli Lotta-Svärd yhdistys ja kesästä 1941 alettiin käyttää muotoa Lotta Svärd -järjestö.

Kyseessä oli vapaaehtoinen naisten maanpuolustusjärjestö, mikä perustettiin miesten suojeluskuntajärjestön rinnalle. Se toimi vuosina 1920-1944.

Lotta-Svärd yhdistyksen toiminnan päätavoitteena oli aluksi suojeluskuntajärjestön tukeminen. Suojeluskuntien tultua osaksi valtakunnan puolustusvoimia vuonna 1927 ja niiden toiminnan liityttyä kiinteästi vakinaisen puolustuslaitoksen työhön, laajennettiin avustaminen koskemaan maanpuolustusta kokonaisuutena.

Heinäkuun alussa 1941 ylipäällikkö Mannerheim päätti, että Lotta Svärd -järjestö kokonaisuudessaan luetaan puolustusvoimien osaksi sille annettujen lukuisten maanpuolustustehtävien vuoksi.

Lotta Svärd -järjestö koulutti jäseniään eri tehtäviin. Suurin ja näkyvin tehtäväkenttä oli muonitus. Vaarallisin ja kylmin tehtävä

Sairaalalaiva Seagullin leikkaussalissa lääk.kapt.ltn Palmberg operoimassa sairaanhoitajien avustamana 20.9.1943

Apusisaret ovat suorittaneet kuuden kuukauden kurssin, saaneet järjestön merkin ja valmiina komennukselle. Vasemmalla kouluttava sairaanhoitaja.

oli ilmavalvonta. Lisäksi lottia toimi kansliatehtävissä, varushuollossa, viestinnässä ja lääkinnässä. Jatkosodan lopulla lottia koulutettiin myös valonheittintehtäviin.

Lotat antoivat suostumuksen, että olivat valmiita lähtemään komennukselle. Suostumuksen antaminen oli vapaaehtoista, mutta komennukselle lähdön jälkeen palveluksessa olo oli yhtä pakollista kuin miehilläkin. Talvi- ja jatkosodan aikana riveissä oli yhteensä noin 90 000 lottaa, joista 20 000 oli samanaikaisesti komennuksella. Suurin osa lotista sijoittui kotirintamalle.

Toimiessaan lukuisissa maanpuolustusta tukevista tehtävistä lottien voidaan katsoa vapauttaneen 25 000 miestä sotilaallisiin tehtäviin.

Lakkautushetkellä 23.11.1944 järjestön jäsenmäärä oli 232 000. Luvussa on mukana pikkulotat ja kannattajajäsenet.

Sotilaskotisisaret

Toinen huomattava ryhmä vapaaehtoisia naisia olivat sotilaskotisisaret. Sotilaskotityö tuli Suomeen jääkärien mukana. Toimintaa oli jo 1918 maan suurimmissa varuskuntakaupungeissa. Sotilaskotiliitto perustettiin 1921. Talvisodan alkaessa sotilas-

koteja oli 137. Ne panostivat munkkikahvien ja muun tarjotun lisäksi sotilaiden viihtyvyyteen esimerkiksi tarjoamalla pelejä ajankuluksi ja myymällä pieniä kulutustavaroita, kuten kirjepaperia. Sotilaskotisisaret saivat maastoharjoitusta lottien tapaan työskennellessään armeijan leireillä, sekä sota- ja kertausharjoituksissa.

Jatkosodan alussa perustettiin joukko-osastojen yhteyteen sekä lottakanttiineja että sotilaskoteja pyrkien noudattamaan Pääesikunnan sotien välisenä aikana antamia määräyksiä tasapuolisuudesta. Pientä kilpailuakin syntyi ja määräyksiä jouduttiin vielä tarkistamaan, ettei olisi tullut päällekkäisyyttä.

Rintamalla toimi yhteensä 100 sotilaskotia ja noin 3000 sisarta oli palveluksessa sodan eri vaiheissa. Sotilaskotitoiminta jatkuu edelleen varuskunnissa.

Sairaanhoitajat ja naislääkärit

“Tunne velvollisuutesi” ohjeistettiin sairaanhoitajia. Käytännössä kaikki liittyivätkin Suomen Punaisen Ristin ylläpitämään sairaanhoitajareserviin vapaaehtoisesti. Lokakuussa 1939 tuli voimaan työvelvollisuuslaki, joka olisi voinut määrätä reserviin liit-

tymättömät sodanajan tehtäviin. SPR huolehti sairaanhoitajien sijoittamisen sodan ajan tehtäviin vuoteen 1943 saakka. Siitä eteenpäin henkilöjärjestelyt hoidettiin SPR:n ja lääkintöhallituksen kanssa yhteistoiminnassa päämajan lääkintöosasto II:n sairaanhoitajatarttoimistossa.

Talvisodan alla lääkäreitä oli Suomessa noin 1 300. Enimmillään 84% alle 60 vuotiaista lääkäreistä oli puolustusvoimien palveluksessa.

Jatkosodan syttyessä heitä oli lähes 1 400, joista naisia oli 180. Lisäksi käytettävissä oli noin 500 lääketieteen kandidaattia, joista naisia oli 150. Hammaslääkäreistä oli puolustusvoimiin sijoitettuna melkein 300 eli kolmannes maan hammaslääkäreistä. Jonkin verran naislääkäreitä työskenteli kenttäsairaaloissa, pääosa heistä palveli sotasairaaloissa. Eteen joukkosidontapaikoille naisia ei päästetty, vaikka halua olisi ollutkin.

Talvisodan päättyessä puolustuslaitoksen palveluksessa oli noin 5 500 sairaanhoitajaa. Diakonissat ja sairaanhoitajaoppilaat mukaan lukien kortistossa oli 1940 kaikkiaan noin 8 000 hoitajaa. Reservin ylijäämä oli siviili-tehtävissä. Etulinjaa lukuun ottamatta sairaanhoitajat työskentelivät lääkintähuollon kaikissa portaissa. Sotatoimiin otti osaa 6 101 sairaanhoitajaa eli kaksi kolmasosaa koko maan sairaanhoitajakunnasta.

Luku on huomattavan suuri, sillä osa naisista oli pienten lasten äitejä. Kotirintaman tehtäviin sijoitettiin vanhempia ikäluokkia.

Lääkintälotat ja apusisaret

Lääkintälotat toimivat sairaanhoitajien apua. He olivat saaneet koulutusta avustaviin tehtäviin. Talvisodan aikaisen sairaanhoitajapulan takia lottia jouduttiin käyttämään huomattavasti vaativammista tehtävistä, kuin mihin heidän lyhyt koulutuksensa olisi edellyttänyt. Jo 1920-luvun lo-

5.D:n pesula järven rannalla. Lotat ja työvelvolliset pesemässä pyykkiä. Manssila 20.8.1941.

pulla oli Lotta Svärd -yhdistyksessä tehty suunnitelma kuuden kuukauden "sairashoitoapulaiskoulutuksesta". Lääkintälottia koulutettiin kaikkiaan 22 000 eli noin kymmenesosa järjestön jäsenmäärästä. Palveluksessa heitä oli enimmillään 1944 noin 4 000. Kuuden kuukauden sairaalakoulutuksen ehti saada 600 lottaa.

Aputyövoimasta oli edelleen pulaa. Poliittisista syistä kaikki naiset eivät halunneet liittyä Lotta Svärd -järjestöön. Ylipäällikkö Mannerheim antoi kesäkuun 25. päivänä 1941 määräyksen SPR:n apusisarjärjestön perustamisesta. Järjestön johtokuntaan valittiin työläisnaisjärjestöjen edustajaksi sittemmin mm sosiaaliministerinä toiminut Tyyne Leivo-Larsson. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että hän oli 16-vuotiaana osallistunut Tampereen taisteluun 1918.

Apusisarten koulutus vastasi 600 lääkintälotan saamaa koulutusta ja he tekivät samoja töitä.

Sodan aikana apusisarjärjestössä toimi kaikkiaan 3 553 nuorta naista. Komennuksella 1944 oli samanaikaisesti noin 1 500 apusisarta. Koulutus siirtyi sodan jäl-

Pioneerien Joulun Pioneerien sotilaskoti Kuivasalmella: Kuvassa sotilaskotisisaret, neidit Tuovi liponen, Kerttu Lehtokuja, Impi Suutari. Kuivasalmi 13.12.1942.

keen valtiolle. Sitä laajennettiin ja ammattinimike muuttui apuhoitajaksi. Sittemmin puhuttiin perushoitajista ja nykyisin he ovat lähihoitajia.

Puolustusvoimien naishenkilökunta ja työvelvolliset

Puolustusvoimien palveluksessa oli naisia, joiden tehtävät jatkuivat luonnollisesti myös sodan aikana. Nämä naiset antoivat työnsä puolesta panoksen maanpuolustukseen. Työvelvollisuuslain nojalla myös naisia määrättiin erilaisiin sodanajan tehtäviin.

Sotatoimialueilla ja rintamalla toimineiden puolustusvoimien palveluksessa olleiden naisten sekä naistyövelvollisten tehtävät liittyivät erityisesti kanslia- ja huoltotehtäviin. Yksi iso alue tämän ryhmän naisten työstä oli pyykinpesu. Työ oli raskasta, sitä oli paljon ja olosuhteet vaativat. Valitettavasti esimerkiksi pesuloiden naiset ovat usein unohtuneissa, kun kiitosta osallistumisesta maanpuolustukseen jetaan. Naisia toimi myös aseeteollisuudessa, jonka tehtävät sijaitsi-

Varuskorjaamot ja pesula: Korjaussalista. Aunuksen kannas (5D:n lohko) 28.5.1943. Vaatehuollossa ahertavat lotat ja työvelvolliset.

vat pääsääntöisesti kotirintamalla.

Viimeinen palvelus

Ehkä naisten kaikkein vaativin työ rintamalla oli kaatuneiden sotilaiden huoltaminen arkkuun. Muut tehtävät olivat pääasiassa samantapaisia, kuin mitä rauhan aikainakin tehtiin. Joissain yhteyksissä on hämmästeltä, kuinka naiset kykenivät pesemään sodan runteleimia ruumiita. Tämä tehtävä täytyy nähdä viimeisenä palveluksena lähimmäiselle. Se on hoivatyötä ja hoivaaminen on naisille luontaista. Vainajien pesu ja saattaminen arkkuun on vuosisatoja kuulunut kansan perinteisiin.

Itsenäisen Suomen käymissä sodissa on aina pyritty saamaan omat kaatuneet kotiseudulle haudattavaksi. Näin tekivät jo vuonna 1918 sekä punaiset että valkoiset. Talvisodan aikana kaatuneiden evakuoiminen kehitettiin järjestelmälliseksi toiminnaksi. Viime sodissa sankarivainajia huoltaneet naiset olivat lottia ja työvelvollisia.

Yhteistyötä ja lientymistä

Maanpuolustus kutsui kaikkia suomalaisia. Porvarilliset ja työläisnaisliiton yhdistykset tekivät

puolustusliiton kanssa "Kultaesineiden keräystoimikunnan". Lahjoitetun kihla- tai vihkisormuksen tilalle sai rautasormuksen, jota koristi heraldinen ruusu. Tarkoitus oli kertyvillä varoilla hankkia hävittäjiä ja ilmatorjuntatykkejä.

Lotta Svärd -järjestö oli 1918 sodan voittaneen valkoisen puolen naisjärjestö. Ennen talvisotaa ei siihen voinut kuulua naisia, joilla oli sosialidemokraattinen tausta. Sodan jälkeen Lotta Svärd -järjestö ja Sosialidemokraattinen Työläisnaisliitto tekivät sopimuksen, joka mahdollisti kaksoisjäsenyyden.

Naisten tappiot

Tiedot sotaan osallistuneista naisista ovat hajanaisia. Naisista ei pidetty kantakorttia vastaavaa koottua henkilöasiakirjaa. Eri lähteiden luvut tappioista eivät ole yhteneväiset. Kokonaisuutena tappioita voidaan luonnehtia maltillisiksi. Ne kuvastavat periaa-

yhteistyötä jo loka-kuusta 1939 alkaen. Yksi tunnettu esimerkki yhteistoi-minnasta talvisodan sytyttyä Lotta Svärd -järjestö ja Suomen Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto perustivat yhdessä Ilma-

osallistuneista tetta, jonka mukaan etulinja ei ollut naisten paikka.

Lotta Svärd -järjestön historiateoksen mukaan talvisodan aikana kuoli kaikkiaan 64 lottaa suorittaessaan tehtäväänsä. Heistä neljä menehtyi tapaturmiin ja yksitoista tauteihin. Sodan jälkeen ainakin kahdeksan lottaa menehtyi vammoihinsa. Jatkosodan tappioina kerrotaan sotavammoihin menehtyneen myös 64 lottaa. Lokakuussa 1944 julkaistun tilaston mukaan jatkosodan aikana kuoli kaikkiaan 228 lottaa velvollisuuttaan täyttäessään. Heistä neljän mainitaan kadonneen. (Lukkarinen) Toisen lähteen mukaan (Tuominen) yhteensä 288 lottaa menehtyi. Heistä 66 kohtasi kuoleman rintamalla, 47 menehtyi ilmapommituksissa ja 34 kuoli tapaturmaisesti. 140 menehtyi komennuksella saamaansa sairauteen ja yhden kerrotaan tehneen itsemurhan.

Lääkärinä sodassa -teoksessa puhutaan yleisesti naistappioista. Siinä talvisodassa menehtyneiden naisten kokonaisluku on 64, mikä on tarkalleen sama kuin on pelkästään lotista kerrottava määrä. Lukuun tässä yhteydessä sisällytetään 12 menehtynyttä sairaanhoitajaa. Jatkosota mukaan luettuna saadaan myös erilaisia numeroita. Teoksen mukaan rintamalla ja sotatoimialueilla palveli viime sodissa 100 000 naista. Heistä noin 300 menetti henkensä sotatoimista johtuen. Jatkosodassa menehtyi 14 sai-

osallistuneista

Lotat muonittamassa. Uusikirkko 18.7.1943.

raanhoitajaa. Mielenkiintoinen havainto on, että sekä sairaanhoitajia (12 ja 14) että lottia (64 ja 64) kaatui molemmissa sodissa suurin piirtein yhtä paljon, vaikka jatkosota kesti melkein kolme vuotta kauemmin.

Luettelossa sodassa menehtyneistä lääkäreistä naisia on kaksi.

Talvisodassa menehtyi ilmapommituksessa yksi lääketieteen opiskelija. Hän kuului myös lottiin. Jatkosodassa kuoli yksi lääketieteen kandidaatti.

Sotilaskotisisarten tappiosta mainitaan partisaaniväijäytyksessä menehtyneet liiton puheenjohtaja ja kaksi sisarta.

Järjestöjen perintö

Rintamanaisten liitto ry perustettiin vuonna 1980. Siihen kuului sotatoimialueilla ja rintamalla erilaisissa hoito-, huolto-, viesti-,

valvonta-, toimisto- ja siivoustehtävissä toimineita lottia, sairaanhoitajia, naislääkäreitä, apusisaria, sotilaskotisisaria ja työvelvollisuuskomennuksen saaneita naisia. Liitto toimi vuoteen

2013 asti, jolloin se luovutti lippunsa Lottamuseolle.

Rintamanaisten lippu otettiin Lottamuseoon siitä syystä, että suuri osa liitossa toimineista oli entisiä lottia. Vastaavasti entiset lotat olivat suurin toimijaryhmä, kun Rintamanaisten liittoa perustettiin. Lottamuseo on nimensä mukaisesti keskittynyt lottien historian tallentamiseen ja näytteille asettamiseen. Muiden sodassa toimineiden naisryhmien toiminta uhkaa jäädä vaille huomiota.

On vahinko, että sodan ajan naisten järjestöjen toiminnasta ei juuri ole tehty historioita. Esimerkiksi sairaanhoitajien historia on edelleen kirjoittamatta. Toisaalta on mielenkiintoista, että naisten roolit menivät paikoin limittäin, esimerkiksi osa naislääkäreistä ja sairaanhoitajista kuului myös lottiin.

EEVA TAMMI

Kirjallisuutta

Haavikko, Anna-Liisa: Naisten marssi - rintamanaiset kertovat

Hakko, Mirja toim.: Naiset kertovat sodasta

Kauttu, Kyllikki; Lääkärinä sodassa

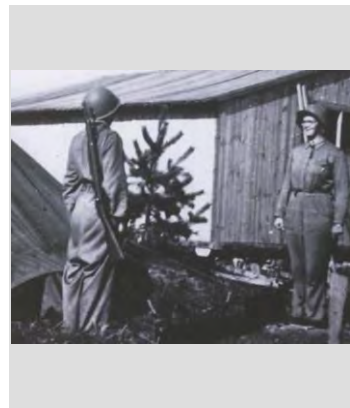
Lukkarinen, Vilho: Suomen Lotat

Rosén, Gunnar: Sata sodan ja rauhan vuotta - Suomen Punainen Risti 1877-1977

Tuominen, Pirjo toim.: Lotat - Suomen naisten suuri tarina

Suomen Lääkärilehti 34/89, Kale Juva

Valonheitinlotat kantoivat asetta

Ilmoitus valonheittimen johtajalle. Terni-kivääri roikkuu ilmoitusta tekevän lotan olalla.

Suomessa ei ollut viime sotien aikana naissotilaita, eikä siis aseistettuja naisia. Poikkeus tästä säännöstä olivat valonheitinlotat. Helsingin ympäristöön perustettiin elokuussa lottien ”naisittama” 14. valonheitinpatteri. Desanttivaaran vuoksi lotat aseistettiin italialaisilla varsin huonomaineisilla Terni-kivääreillä. Lotat eivät joutuneet sotimaan sen enempää valonheittimillä kuin kivääreillä, koska sota päättyi syyskuun lopulla.

Patterin historiikin valossa näyttää siltä, etteivät lotat, yhteensä noin 150, koskaan ampuneet torrakoillaan, koska ampumakoulutus tapahtui pienoiskivääreillä.

JUKKA KNUUTI

Eeva Tammi Erikoissairanhoitaja

Toimittanut teoksen Viipuri 1944 (2007) yhdessä sotahistorian dosentti Eero Elfvingrenin kanssa.

Julkaissut useita sotahistoriallisia artikkeleita alan teoksissa ja julkaisuissa.

Toimii sotahistorian matkaoppaana taistelupaikoilla.

Kasvattaa suomenhevoseja.

Naisia sodassa

eli kaksi kolmasosaa sairaanhoitajakunnasta

Lotat

jäsenmäärä 1944 232 000
komennuksella samanaikaisesti 20 000

Apusisaret

koulutettiin 3 553
1944 komennuksella 1 500

Sotilaskotisisaret

komennuksella sodan eri vaiheissa 3000

Lääkintälotat

koulutettiin 22 000
1944 palveluksessa
enimmillään 4 000

Sairaanhoitajat

6101 otti osaa sotatoimiin

Rintamapalvelustunnus
myönnettiin 65 000 naiselle

Krimin valtaus Venäjän erikoisjoukkojen testi

Pienet vihreät miehet, eli Venäjän erikoisjoukot valtasivat Krimin parissa päivässä ja mikä on huomionarvoista, ilman väkivaltaa. Operaatiota onkin sanottu erikoisjoukkojen testiksi, ellei peräti kisällinnäytteeksi.

Valtiotieteen tohtori ja Euroopan sotahistorian dosentti **Markku Salomaa** tarkastelee kirjassaan *Erikoisjoukot iskevät ensimmäisenä* (Docendo) Venäjän erikoisjoukkojen tilannetta ja toimintaa. Englannissa toimiva *International Institute for Strategic Studies* eli IISS on myös julkaissut raportin Venäjän asevoimista. Siitä kertoi Suomessa *Ilta-Sanomien*.

Venäjän asevoimien rauhanturvaajan vahvuus on viimeisimpien tietojen mukaan 771.000 sotilasta. Maahanlaskujoukkoja niistä on 35.000. Valmiusjoukkoihin kuuluvia sopimus- ja ammattisotilaita on 186.000. Reservin kertausharjoituksiin on osallistunut viimeisen viiden vuoden aikana pari miljoonaa sotilasta.

Venäjä tavoittelee valmiusjoukkojen määräksi 425.000 sotilasta. Tämä määrä on tarkoitus tavoittaa vuoden 2017 loppuun mennessä. Asiantuntija-arvioiden mukaan tähän ei päästä lähellekään annetun aikarajan puitteissa. IISS arvioi, että Venäjä kärsii kroonisesta miehistöpulasta. Tätä osoittaa, että rajoitettuun Ukrainan sotaan on käytetty kokemattomia varusmiehiä, joita on myös kaatunut ja joutunut sotavangeiksi.

Venäjän nykyiset maahanlaskujoukot tunnetaan lyhenteellä VDV. Niitä on neljä divisioonaa. Venäjän oman arvion mukaan 9.500 laskuvarjosotilaista on todellisia ammattilaisia. Maahanlaskujoukkojen komentaja **Vladimir Shamanov** on vaatinut

Venäjän erikoisjoukkojen vakiokulkuväline on luotettava Mi-8 helikopteri. Tässä kuvassa sellaisesta laskeutuu Utin erikoisjääkäreitä. Nyt he tosin käyttävät NH-90-helikoptereita.

määrän nostamisen 20.000 ammattisotilaaseen parin vuoden kuluessa.

Maahanlaskurykmentin vahvuus on 550–200 miestä ja 500 ajoneuvoa. Divisioonan vahvuus on 1600–2400 sotilasta ja 1500 ajoneuvoa. Maahanlaskurykmentti kykenee itsenäisiin sota-toimiin pari vuorokautta, jonka jälkeen se tarvitsee tavalla tai toisella täydennysuudtoa.

Spetsnaz toimii syvällä selustassa

Maavoimien erikoisjoukkoja, ns. *spetsnaz*-joukkoja on yhdeksän prikaatia. Suomea lähin erikoisjoukko on Pietarin alueen Kamenkassa. Tämä osasto lukeutuu sisäministeriön joukkoihin, joiden tarkoituksena on vastata sekä sisäisestä turvallisuudesta

Spetsnazien koulutus on erittäin kovaa. Siihen sisältyy mm. kamppailulajeja, joita tta harjoitellaan.

että osallistua tarvittaessa ulkoi-
siin sotatoimiin. Venäjän länti-
sen puolustusalueen maahanlas-
kudivisioonassa sijaitsee Pihkovas-
sa.

Spetsnaz-joukot toimivat Venä-
jän yleisesikunnan tieduste-
luosaston (GRU) alaisuudessa,
mutta niitä ei lueta varsinaisiksi
rintamajoukoiksi. Tarvittaessa
ne voivat tunkeutua Venäjän lä-
hialueella jopa tuhannen kilo-
metrin syvyyteen saakka. Joukot
ovat kuitenkin riippuvaisia heli-
kopterein tapahtuvista kuljetuk-
sista ja huolloista, joka on niiden
arka kohta. Käytännössä operaat-
iosyvyys rajoittuu muutamaa
sataan kilometriin.

Spetsnaz-prikaatin sodan ajan
vahvuus on 900–1400 sotilasta.
Tilapäisesti sitä voidaan vahvis-
taa pariin tuhanteen. Toiminnal-
lisesti joukko voidaan jakaa par-
tioihin, joihin kuuluu vaikkapa
pintasukeltajia. Yleensäkin toi-
mintaa ei harjoiteta komppaniaa
suuremmissa yksiköissä. Ne voi-
vat toimia myös siviiliasusteissa
tai vastapuolen asepuvuissa.

Spetsnaz-joukkojen huoltoa
varten etsitään jo ennen sotatoi-
mia sopivia kätköpaikkoja. Ne
voidaan myös varustaa ennak-
koon. Venäjän erikoisjoukoilla

**Spetnazit toimivat hyvin pieninä osastoina
vastustajan alueella. Tehtävät vaihtelevat tie-
dustelusta avainhenkiöiden tappamiseen.**

on käytössään digitaalisia satel-
liittilähettimeitä, jotka tunnetaan
nimellä R-438. Sen kantama on
parhaimmillaan 3000 kilometriä.
Laitteen virtalähteenä voi olla au-
ton akku tai aurinkokennoja. Lai-
te painaa 17 kiloa ja voidaan koo-
ta valmiuteen viidessä minuutis-
sa.

Spetsnaz-joukot on tarkoitus lä-
hettää liikkeelle jo sotatoimien
ennakkovalmistelujen aikaan.
Niiden tehtävänä on tiedustelu,
häirintä ja ennalta määrättyjen
kohteiden ennakkolamauttami-
nen. Toimintaan kuuluvat vies-
tiyhteyksien, liikenteen ja laiva-
väylien tuhoaminen ja hal-
tuunotto. Osa joukosta on pereh-
dytetty kohdemaan poliittisen

johdon ja taistelulentä-
jien tuhoamiseen.

Novosibirskin kadet-
tikoulu kouluttaa eri-
koisjoukkojen upsee-
reita. Koulutus kestää
viisi vuotta. Jokaiseen
erikoisprikaatiin kuu-
luu koulutusosasto,
joka antaa tilannekoh-
taisen koulutuksen
kohteen ja tavoitteiden
mukaan. Kielten opis-
kelu kuuluu koulutuk-
seen. Erikoisjoukkojen
ryhmänjohtajien tulee hallita
kohdemaan puhuttua kieltä.

**Krim haltuun
vaivattomasti**

Venäjän erikoisjoukot ottivat
viime vuonna Krimin haltuunsa
kahdessa vuorokaudessa. On
kuitenkin otettava huomioon,
että Ukraina oli tähän varautu-
maton ja lisäksi sen puolustus-
voimien toimintakunto on ollut
heikko jo pitkään. Tohtori **Mark-
ku Salomaan** mukaan Ukrainas-
sa operoineet vihreäpukuiset ja
tunnuksettomat sotilaat olivat
Venäjän erikoisjoukkoja. IISS-
raportin mukaan Krimin valtaus
toimi joukkojen testaustyönä.

Erikoisjoukkojen operaatioita
Venäjän ulkopuolella voivat
edeltää poliittiset toimet kohde-
maassa. Tätä noudatettiin jo tal-
visodan aikana, kun Terijoelle
luotiin Otto Wille Kuusisen halli-
tus. Samalla lailla on pyritty toi-
mimaan Itä-Ukrainassa.

Krimin tapahtumat saivat lii-
kelle myös erikoisjoukkojen ra-
joitettua vastatoimintaa. Markku
Salomaan mukaan Ukrainaan si-
joitettiin sotatoimien aikana
USA:n erikoisjoukkojen asian-
tuntijoita. Valmiuden osoitukse-
na Yhdysvaltojen maahanlasku-
joukoista osallistui sotaharjoi-
tuksiin Baltian maissa yhteensä
600 sotilasta. Heidän joukossaan
oli erikoisosastoja.

Venäjän uuteen, näkyvään puo-
lustusohjelmaan kuuluu myös
joitakin järjestelyjä Suomen rajo-
jen tuntumassa. Alakurtin tyhjä-

Markku Salomaa

Erikoisjoukot iskevät ensimmäisinä. Docendo 2015.

Salomaa on tapansa mukaan tehnyt
perusteellista työtä. Hän kuvaa Venäjän
lisäksi Israelin, Englannin, USA:n,
Ranskan ja Kiinan erikoisjoukkoja. Lie-
neekö järjestys Israel, Englanti, USA
samalla Salomaan asettama arvojärjes-
tykseen. Sellaisen arvion allekirjoitta-
nut on kuullut eri maiden sotilailta.
Ovatpa Suomenkin vähäiset
erikoisjoukot päässeet kirjaan.

Erikoisjoukkojen nykyisyyden lisäksi
Salomaa käsittelee myös niiden histori-
aa. Ja niin on mukaan päässyt jopa Suo-
men SS-pataljoona.

Kirja pursuaa tietoa ja yksityiskohtia ja on sellaisena hiukan ras-
kaslukuinen. Mutta sen luettuaan tietää yhtä jos toista eri maiden
supersotilaista.

JUKKA KNUUTI

nä olleeseen tukikohtaan on sijoitettu noin 3000 sotilasta sekä 20 taistel- ja 40 kuljetushelikopteria. Valtiotieteen tohtori **Pekka Visuri** on muistuttanut eri yhteyksissä, että Venäjä ei ole varustautumassa Neuvostoliiton laajuisiin puolustusvoimiin, vaan on uudistamassa armeijaansa.

Operaatio Bagration – unohdettu suurtaistelu

Tänä kesänä on juhlistettu Normandian maihinnousun 70-vuotisjuhlia.

Missään en huomannut juhlistunutta toista samaan aikaan tapahtunutta toisen maailmansodan erästä suurinta taistelua. Stalinin kostoksikin kutsuttu Operaatio Bagration alkoi pari päivää Operaation Barbarossan kolmevuotispäivän jälkeen. Saksan keskeisen armeijaryhmän rintama Valko-Venäjällä siirtyi tuossa operaatioissa vajaassa kahdessa kuukaudessa 600 kilometriä länteen. Samaan aikaan länsiliittoutuneet etenivät Normandiassa muutaman kymmenen kilometriä.

Operaatio Bagration pysäytettiin elokuussa, kun hyökkäys oli edennyt Puolassa Varsovan porteille. Puna-armeija katseli kyynisesti vierestä, kun saksalaiset murskasivat Varsovan kansannousun. Stalin antoi saksalaisten siivota pois puolalaiset patriootit, joista olisi saattanut olla harmia suunnitellulle Puolan kommunistihallinnolle.

Operaatio Bagration oli valtava 1,7 miljoonan miehen ja 5000 panssari-vaunun voimin tehty sotaliike. Vastassa olleet 500 000 saksalaista eivät voineet pysäyttää vyöryä. Puna-armeijan operaatio toteutettiin massiivisen *maskirovkan*, harhautuksen turvin. Tekaistuilla joukkojensiirroilla, viestiliikenteellä ja valelaitteilla Ukrainassa saatiin saksalaiset uskomaan, että odotettavissa oleva suurhyökkäys tapahtuisi siellä. Vastaavasti valmistelut salattiin huolellisesti tulevalle operaatioalueelle. Niinpä pääosa Saksan panssaridivisioonista oli Ukrainassa ja niin kaukana, ettei niitä ehditty siirtää Valko-Venäjällä tapahtunutta hyökkäystä torjumaan.

Markku Salomaa lukee myös Viipurin Venäjän varuskuntakaupungiksi. Tosiasiassa kaupungin keskuskasarmi ja Papulan kasarmit ovat hiljenneet. Jälkimmäisessä paikassa toimii yksityisiä yrityksiä. Sorvalissa on vanhan kaluston varikko. Juhlapäivien paraateihin näyttää harjoittele-

Saksan joukkojen romahdusta edesauttoi Hitlerin kielto perääntyä. Vitebskissä saksalaiset menettivät kokonaisen armeijakunnan. Rintama romahti niin, että joukot enemmän pakenivat kuin taistelivat. Kokonaiset joukko-osastot ja monet esikunnat hävisivät kokonaan. Perääntymisen sekasortoisuus kuvastuu myös saksalaisten tappioissa. Menetetyistä noin 400 000 miestä peräti 260 000 kirjattiin kadonneeksi.

Puna-armeijan suurvoitto ei ollut ilmainen. Neuvostojoukot menettivätoperaatio Bagrationissa 765 000 miestä, joista kaatuneina 178 000 miestä.

Bagrationia voi verrata Normandiaan varsinkin kun taistelut riehuivat Valko-Venäjällä ja Normandiassa samaan aikaan. Normandian maihinnousupäivän 6. kesäkuuta liittoutuneiden tappiot olivat noin 10 000 miestä. Kesä-elokuun taistelujen aikana länsiliittoutuneiden tappiot kaatuneina, haavoittuneina, kadonneina oli keskimäärin noin 2 500 miestä päivässä. Puna-armeijan tappiot olivat samaan aikaan keskimäärin 11 500 miestä päivässä. Siis kahden kuukauden ajan puna-armeijan tappiot olivat joka päivä suuremmat kuin länsiliittoutuneiden menetykset sodan pahimpina päivinä.

Puna-armeijan menestykseen vaikutti osaltaan se, että siellä oli otettu opiksi kahden vuoden taistelujen kokemukset saksalaisten taktiikasta. Liittoutuneiden joukkoja Normandiassa johtanut marsalkka Montgomery ei ollut oppinut mitään kokemuksistaan 8.armeijan johdossa Pohjois-Afrikassa. Taktiikassa olivat saksalaisten Normandiassa selvästi länsiliittoutuneita etevämpiä.

van joukkueen suuruinen merivoimien osasto. Muuta paraativoimaa voidaan tuoda tarvittaessa Pietarin suunnalta. Perkjärvenlue on harjoituskäytössä, kuten Suomen aikanaan.

LASSE KOSKINEN

Kirjoitus on aiemmin julkaistu Vapaussoturi-lehdessä

Onko niin, että olemme tottuneet myös sotahistoriassa uutisviestintään tapaan nojautumaan vain läntiseen näkemykseen. Operaatio Overlord oli suurin ja vaativin maihinnousu, mitä maailmanhistoriassa on tehty (ja tehdään, mistä pitävät huolen ydinaseet). Normandia oli liittoutuneiden jättisuoritus, joka jätti varjoonsa puna-armeijan saavutukset. Sota kuitenkin ratkaistiin itärintaman molemmilta puolilta huippurasakaat tappiot vaatineissa taisteluisa. Voin itsekritiikkinä todeta, että minullekin valkeni Operaatio Bagrationin merkitys vasta jokin viikko siten luettuani aiheesta artikkelin (Militärhistoria 6/2014).

PS. Operaatio Bagrationia paremmin tunnetaan heinäkuussa 1943 käyty Kurskin taistelu, maailman kaikkien aikojen suurin panssaritaistelu. Se päättyi ratkaisemattomana. Mutta koska saksalaiset keskeyttivät hyökkäyksensä, eikä se pystynyt koskaan korvaamaan menetettyjä panssari-vaunujaan, saattoi Neuvostoliitto saattaa tulkita taistelun suureksi voitokseen. Niin suureksi, että 1994 valmistuneelle huipputehokkaalle Oskar II -luokan ohjussukellusveneelle annettiin kunniakkaan taistelun nimi Kursk. Moni muikin puna-laivaston alus kasrettiin Suuren isänmaallisen sodan voittojen mukaan. Kun Kursk upposi dramaattisesti elokuussa 2000, ihmetteli entinen pääministeri Kalevi Sorsa, miksi aluksella oli sisämaan kaupungin nimi. Näin hyvin meillä tunnetaan Suuren isänmaallisen sodan historiaa.

JUKKA KNUUTI

Julkaistu aiemmin Suomen Sotilaassa

Marskin ryyppy historiasta tähän päivään

Keskiviikkona 19.3.2015 nautti reipas 30 aiheesta kiinnostunutta jääkärihenkisestä seurasta, tiedoista ja uusista taidoista. Tilaisuuden kohokohtia olivat Suomen Marsalkka Mannerheimin perinesäätiön varapuheenjohtaja ja pääsihteeri, everstiluutnantti Pekka Kourin kiintoisa esitelmä sekä oikeaoppisesti nautittu Marskin ryyppy Vorschmakin kyytipoikana. Tapahtuman henkeä nostattivat entisestään hulppeat, historialliset puitteet Katajanokan Kasinolla sekä poireilevan iloinen seura.

Aiemmin Parolessa oli Jukka Knuutin arvostelu Marskin ryyppy historiasta tähän päivään -kirjasta ja siinä kerrottiin, että nykyään ei ole montakaan paikkaa, missä aitoa Marskin ryyppyä enää tarjotaan. Meillä Helsingissä on Katajanokan Kasino juurikin kuuluisa tästä varjellusta ja erittäin salaisesta Marskin ryyppy -reseptistä, joten siitä se ajatus lähti. Tarjolle oli saatava innostavan joukon lisäksi ensi käden tietoa aiheesta. Iloksemme Pekka Kourilla oli tilaisuus tulla kertomaan kirjasta ja aiheesta kaikille tiedonjanoisille.

Kiinnostavan esitelmän ja hyvän keskustelun jälkeen pääsimme sitten itse asiaan. Mainittakoon tässä kuitenkin, että muutamilla mukana olleilla jäsenillä oli myös omakohtaisia kokemuksia Mannerheimistä, joillakin kouluajoista, toisella sotavangin piirtämä Mannerheimin taulu ja eräällä jäsenellä käsinkirjoitettu kirje, jossa Mannerheim itse kiittää elegantisti hänen perheensä jäsentä rouva Hilja Bromsia:

”Pyydän omasta ja pöytäseurani puolesta vastaanottamaan lämpimät kiitoksemme ystävällisesti lähettäessänne puutarhanne ensimmäiset man-

sikat aterioittemme maukkaaksi vaihteluksi.”
Mannerheim.

Pekka Kouri opasti meille kädestä pitäen Mannerheimin ryyppyn nauttimisen saloja. Luonnollisesti ryyppy kaadetaan piripintaan, jolloin nesteen pintajännitys pitää huolen siitä, ettei alkoholi pääse vuotamaan snapsilasi- en reunan yli. Oikealla kädellä tartutaan lasiin peukalo-etusormiotteella. Ruokalautanen on hyvä pitää tiukasti edessä ja tässä tapauksessa sallitaan jopa pieni kumarrus lautasen puoleen. Mikäli vapisevista sormista johtuen juoma läikkyisi, se tulisi siten pelastettua ruokailijan lautaselle.

Ryyppyä ei nautita jääkärien Suomeen tulon hengessä, Pohjanmaan kautta, vaan se siemais-

taan kolmella kulauksella. Jotkut pöydässä istuneet ystävät epäilivät sen johtuvan juoman jokenkin karkeasta mausta. Joku vinkkasi tavan johtuvan siitä, että siinä saa samalla nyökkäillä hyväksyvästi koko pöytäseurueelle, ei vaan yhdesti, vaan vieläpä moneen kertaan.

Marskin ryyppyn viimeisin resepti. Toinen ainesosa oli aiemmin pöytäviina. Sen valmistus on kuitenkin lopetettu ja pöytis on nyt korvattu kossulla.

OP Anderson Akvaviitti	500 ml
Koskenkorva	500 ml
Noilly Prat Vermouth	20 ml
Juniper Gin	5/10 ml
Yhteensä noin 1 litra	

Pekka Kouri (kuvassa ylhäällä vasemmalla) antaa käytännön ohjeita. Kuvassa vasemmalta Kari J. Talvitie, Anneli Bystoff, Jon von Weissenberg, Ville. Pöydän päässä oikealla Pekka Sillanpää kokeilee lasin oikeaoppista asentoa. Hänestä oikealle Jukka Mustola, Eija Paananen sekä Pekka Rautalahti.

Kunnianosoitus Jääkäripaadelle 25.2.2015

JP27:n perinneyhdistyksen edustajat kunniakäynnillä Jääkäripaadella 25 helmikuuta 2015. Vain muutamaa tuntia myöhemmin kokoonnuttiin lentokentällä Hohenlockstedtiin lähtöä varten. Henkilöt vasemmalta Riitta Sippola, Erkki Pekki, puheenjohtaja Pertti Laatikainen sekä Marja-Liisa Crockford. Lippua kantaa yhdistyksen varaheenjohtaja Kari J. Talvitie.

Jääkäriin morsiamen musiikkia alkuperäisiltä savikiekoilta

Sam Sihvo oli nuorin neljästä jääkäriksi lähteneestä Sihvon veljeksestä. Hän ei ollut kovasti sotilaallisuuteen taipuvainen ja lähtenyt Saksaan veljien esimerkin mukana. Jp27:n Helsinki-Uusimaan osasto sai kuulla hallituksensa jäsenen, komentaja Ville Vänskän esitelmän ”Jääkäriin morsiamesta” ja sen tekijästä Sam Sihvosta.

Palvelustehtäviensä lomassa Libaussa hän ehti perustaa pataljoonan orkesterin ja soittokunnan sekä toimia niiden johtajana ja soittajana. Hän sävelsi myös marssin ”Muistoja Pohjolasta”, jonka sanoitti **R.R. Ryytänen**.

Sam Sihvon on tehnyt tunnetuksi ennen kaikkea hänen laulunäytelmänsä ”Jääkäriin morsiamen”. **Ville Vänskä** luki otteita Sihvon päiväkirjasta, jotka kertoivat syvästä rakastuneesta Libaussa tanssityttöön, joka oli operetin Sabina esikuva. Tyttö oli itse asiassa prostituoitu, eikä romanssi päättynyt hyvin.

Jääkäriin morsiamesta tuli suurmenestys. Sihvo itse johti operetin ensiesitystä Kansallisteatte-

rissa 17. helmikuuta 1921. Jääkäriin morsiamen lienee Suomen kaikkien aikojen suosituin teatteriesitys, sillä se on kuulunut eri aikoina yhteensä 94 teatterin ohjelmistoon.

Elokuviakin siitä tehtiin kaksi kappaletta. **Kalle Kaarnan** filmin miespääosaa esitti **Tauno Brännas** vastaanäyttelijänä **Ella Eronen**. **Risto Orkon** versiossa (1938) Tauno Brännas oli jo **Tauno Palo**. Molemmat filmit kiellettiin poliittisista syistä. Esityskielto kumottiin vasta 1986 Sihvon toinen näytelmä ”Hevoshuijarit” ei ollut menestys.

Sihvo kirjoitti myös romaanin ”Palava Kaupunki”, joka julkais-

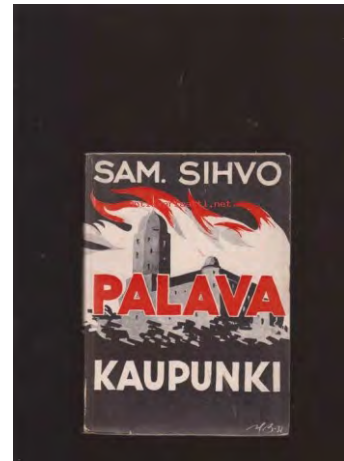
tiin 1927 kirjoittajan kuoleman jälkeen. Sihvo oli keväällä 1918 mukana Viipurin valtauksessa ja kirja kuvastaa Sihvon kokemuksia tuossa verisessä taistelussa.

Vänrikki Sihvon sotilasura jä lyhyeksi, sillä siirtyi siviiliin jo 1920. Tämän jälkeen hän toimi säveltäjänä ja vapaana kirjailijana. Taiteilija alkoholisoitui ja siitä johtuvista syistä hän kuoli 1927.

JUKKA KNUUTI

Jääkärien morsian on esitetty 94 teatterissa ja filmattu kahteen kertaan. Tämä on Kalle Kaarnan vuonna 1931 tehdyn filmin juliste. Tauno Brännas tunnetaan paremmin nimellä Tauno Palo.

Sam Sihvon romaani Palava kaupunki ilmestyi vasta hänen kuolemansa jälkeen. Sihvo oli mukana Viipurin valtauksessa ja joutui näkemään paljon molempien sotivien osapuolten raakuuksia. Sihvo osoittaa ymmärtämystä hävinnyttä osapuolta kohtaan, sanoi Vänskä.

Esitelmänsä jälkeen Ville Vänskä soitti Jääkärien morsiamen melodioita asiaan kuuluvilla välineillä. 78 kierroksen savikiekot soivat mukavasti rahisten veivigramfonissa. Kuva: Jukka Knuuti

11 500 kirjaa ja hautakuvaprojektikin pian maalissa! Jääkäriiliike koulu Ilkasta bibliofiilin ja kirjatoukan

Ilkka Uotilan Suomen sotia käsittelevä kirjasto sisältää 11 500 nidetä. Tietokoneella on lista sadoista kirjoista, jotka vielä pitäisi hankkia.

Jääkäriiliike koulu Tl:n Koskella Varsinais-Suomessa asuvan maanviljelijän ja monialayrittäjän **Ilkka Uotilan** (68) bibliofiiliksi, joka sai vuoden ”Kirjatoukan” tittelin Vammalassa Vanhan kirjallisuuden vuonna 1995.

Ilkka rajasi alun perin kirjanke-räilynsä nimenomaan jääkäriiliik-keeseen nähtyään tv:ssä ohjel-man, joka ei vastannut lähimain-kaan kaikkiin miehessä herättä-miinsä kysymyksiin.

Menin kotipitäjän kirjastoon. Sen kokoelman jääkärikirjat olin pian lukenut ja innostus asiaan vain lisääntyi. Tästä alkoi sitten ”loputon” antikvariaateissa kolu-aminen. Tosin nykyisin hankin-toja voi hoitaa netin ja tuttu-ajan ihmisten välitykselläkin. Ongelmana on se, että netissä pyydetään hulluja hintoja antikvariaatteihin verrattuna.

Bibliofiilit, kirjojen rakastajat eli kirjojen kerääjät eivät suinkaan haali kokoon mahdol-

lisimman suurta kirjamäärää; usein harrastus rajataan tiukas-tikin. Ilkan skaala on kuitenkin laaja eli hän kerää Suomen sodasta (1808–1809) alkaen kaikkea sotiin liittyviä painat-teita, siis lehtiäkin. Listalle kuuluvat siis mm. sortoai-ka, Vapaussota, Talvisota ja Jatko-sota, suojeluskunnat, lotat, heimosodat.

Käsistään kätevä isäntä on itse remontoinut maatilansa koko pää-rakennuksen. Tällä haavaa Ilkan kirjastohuoneiden omin käsin valmistetuissa hyllystöissä on systemaattisesti ja tyylikkäästi esillä hiukan vaille 11 500 sota-kirjanidettä. Voi tuntua äkkisel-tään uskomattomalta, mutta tot-ta se on! Ilkka on hankkinut mel-koisesti myös mm. tyyliin sopi-vaa, historiallista design-aineis-toa kuten tauluja ja pronssisia pienoispatsaita.

Ilkan kokoelma lienee Suomen laajin yksityiskokoelma lajissaan. Samaan ei yllättäne kuin ani har-

voissa julkisissa kaikissa korkea-kouluissakaan!

Tietokoneelle satojen kirjojen puutelista

Hyllypulahan tässä aika ajoin vaivaa, kun joskus on vaimon kanssa sovittu laajentumisvarasta eli siitä, kuinka ison osan seinistä kirjasto saa vallata. Hyllytarpeita riittää jatkossakin. Ilkalla on tietokoneellaan muutamien satojen kirjojen puutelista odotta-massa löytymistään tai kohtuu-hintaista kappaletta.

Saattavat ne jossain pitää minua sotahulluna militaristina ja lyödä minuun leimaa, mutta sillä uhal-lakin harrastukseni jatkuu. His-toriankirjoista löytyvät ne tosi-asiat, jotka auttoivat luomaan Suomen ja pitämään sen pystyssä niin Vapaussodassa kuin kahdes-sa muussakin vapaussodassam-me!

Hän arvelee, että punakapinan onnistuminen bolševikkien avus-tuksella olisi merkinnyt aika pian Suomessakin ”proletariaatin dik-tatuuria” eli Suomi sätkisi mitä il-meisimmin yhä ”Venäjän karhun ahdistavassa syleylyssä”.

Ilkka haluaa keräilyssä pitää kiinni nimenomaan historiankir-jasta, joka perustuu dokument-teihin ja faktatietoon. Siksi hän on m.m. professori emeritus **Vil-jo Rasilan** linjoilla tämän koros-taessa Urjalassa, että se Pohjan-tähti-trilogia on nimenomaan romaani eikä historiankirja, joka selittäisi esim. punakapinan taustat.

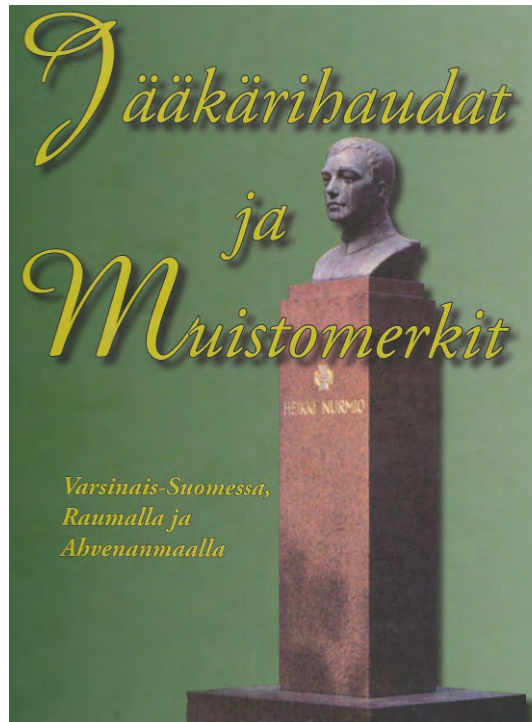
Jääkärit jos ketkä ansaitsevat kunnioituksemme; he panivat koko elämänsä alttiiksi. Heidän voittavasta filosofiastaan kertoo hienosti Sibeliuksen Jääkäri-marssin juhla sävel ja **Heikki Nurmion** koruton sanoitus. Jää-kärien työtä on väheksytty niin poliittisin tarkoituksiperin kuin

isänmaan historian heikon tuntemuksen vuoksi.

Ilkan hallussa on isänmaan historiaan liittyviä valokuva-albumeita ja nyt yli 1400 jääkärihautojen kuvaa. Käytännössä hautakuvia voi saada lisää enää muutamia kymmeniä. Hautakuvia hän on etsinyt ja kuvannut järjestelmällisellä innolla hankkeen loppuunsaattamisen siivittämänä. Esimerkiksi toukokuussa hän ajoi kuvien ”perässä” 5 000 km kierrellen paljon m.m. Kainuussa.

Uotila toimi ponnekkast alkuvuodesta julkaistun, JP27:n Varsinais-Suomen osaston kustantaman ”Jääkärihaudat ja muistomerkit Varsinais-Suomessa, Raumalla ja Ahvenanmaalla” -teoksen aikaansaamisessa kiertämällä valokuvausmatkoilla 6 000 km. Hän vastasi pitkälle myös kirjan ulkoasun suunnittelusta ja karttojen laadinnasta.

Aikamoista ”salapoliisityötä” on henkilöiden selvittämisessä ja

Jääkärihaudat ja muistomerkit Varsinais-Suomessa, Raumalla ja Ahvenanmaalla -kirjan kuvien hankinnassa kertyi auton matkamittariin 6000 kilometriä

heidän hautapaikkojensa sijainnin etsinnässä. Lähekkään aina ei voi luottaa esim. Jääkärimatrikkelin tietoihin.

Kaikesta voi päätellä, että Kosken mies ei anna periksi, vaan selvittää hautapaikat ja tarvittaessa pyrkii hoitamaan yhteyksillään hautakivien huollon ja jopa puuttuvan hautakivenkin. Tätä sinnikkyyttä pitää yllä varmaan ikään kuin jääkärihengen velvoittava esimerkki.

KARI
NUMMILA

Oulun hautakirja

Jos kirja puuttuu Sinulta, pääset helposti sellaisen omistajaksi.

Kirjan hinta
25.00 e + postituskulut.
Ota yhteyttä.

Osmo Vuokko
Kanavaranta 9 B 20
90100 Oulu
puh. 08-332409
040-7332715
osmo.vuokko@gmail.com

Ainutlaatuinen näyttely Hohenlockstedtin vanhasta sotilaskodista

Esillä Nurmeksessa 22.6. — 9.8.2015 Nurmeksen museon tiloissa.

Sotilaskotinäyttely liittyy jääkärien koulutukseen Saksassa. Sotilaskodissa jääkärit saivat rentoutua raskaiden harjoitusten jälkeen. Hohenlockstedtin sotilaskoti oli mallina myös nykyiselle sotilaskotitoiminnalle.

Nurmeksesta näyttely siirtyy Kajaanin kirjaston tiloihin.

Lisätiedot näyttelystä; Tenho Rautiainen puh.041-702 7804 tai tenhorautiainen@suomi24.fi

Lockstedter Lagerin Soldatenheim, sotilaskoti, on vanhalla paikallaan, mutta muussa käytössä. Kuva: Jorma Ignatius

KIRJALLISUUTTA

Viipurin menetys oli arvovaltatappio

Ohto Manninen – Kyösti Rainila: Viipuri menetetty! Rintama horjuu 1944. 347 sivua. Otava 2014.

Viipurin menetyksestä vähin taisteluin kesäsodassa 1944 on kirjoitettu monia muisteluksia ja kokonaisia historiateoksia. Tämä esillä oleva historioitsija, FT **Ohto Manninen** ja Viipurin tuntija **Kyösti Rainilan** teos on yksi parhaimmista. Ehkä senkin vuoksi, että se on uusin, ja siinä on siten voitu tuoda esiin asioita, joita aiemmat historioitsijat eivät ole voineet hyödyntää. Kirjassa käsitellään Karjalan kannaksen taisteluja laajemminkin, ja osin koko jatkosodan lopputapahtumia. Neuvostoarmeijan joukoista ja operaatioista on käytetty hyväksi venäläisiä arkistolähteitä ja eri historiateoksia itänaapurista.

Viipuri menetettiin 20. kesäkuuta vahaassa vuorokaudessa. Tähän, katastrofiksikin nimettyyn tapahtumasarjaan on etsitty syitä ja syyllisiä viime vuosiin saakka. Itselleni on tullut se mielikuva, että yksittäistä sotilasta, päällikköä tai komentajaa ei voida syylliseksi nimetä. Eivätkä kirjoittajatkaan niin juuri tee, vaik-

ka mainitsevatkin puolustuksesta vastanneen 20. prikaatin komentajan ja yhden pataljoonan-komentajan saamat lievät tuomitot sotaylioikeudessa.

Taisteluun Viipurista jouduttiin niin äkisti ja niin suurin hyökkääjän voimin, että kunnolliseen puolustautumiseen ei ollut aikaa ja mahdollisuuksia. Ei millään yhtä vähäisellä joukolla. Puolustusasemat kaupungin itälaidalla olivat keskeneräiset ja liian lähellä keskustaa. Joukkoja oli saapunut Viipuriin varsin myöhään ja aivan liian vähän. Tulitukea oli riittämättömästi ammustäydennyksen takkuamisenkin vuoksi, ja harvat panssarit olivat täysin ala-arvoisia vihollisen massiivisiin tankkeihin verrattuna. Ilmatorjunta ja panssarintorjunta olivat myös puutteellisia. Puolustajien taistelutahtoa murensivat paanomaisesti linjan läpi tulevat omat jälkijoukot, joita vielä vahingossa tulitettiin.

Monet ylemmät komentajat olivat esittäneet puolustusasemaksi kaupungin länsipuolen vesistölinjaa, mutta siihen ei Päämaja, lähinnä kai arvovaltasyyistä, voinut suostua: luovuttaa maamme toiseksi suurinta kaupunkia taistelutta. Suunnittelulle paikalle Tienhaaran alueelle puolustuslinja sitten muodostui, ja Viipurin alueen rintama kesti vaikka horjuikin Talin–Ihantalan suurtaisteluissa kesä-heinäkuun vaihteessa. Viipurin menetys ei ollut strategisesti suurikaan heikennys sotatoimille, mutta arvovaltatappiona sitäkin suurempi henkinen isku – vuosiksi eteenpäin.

PERTTI RAMPANEN

Saksan sotateollisuuden käsittämättömät saavutukset

Roger Ford: Saksan salaiset aseet toisessa maailmansodassa. Minerva 2015. Helsinki, ISBN 978-952312-131-7. Runsaasti kuvitettu 242 sivua.

Kaikkea se saksmanni keksii, sanoi mummu, kun kirahvin näki. Mummun toteamus kuvaa hyvin Saksan sotatekniikan käsittämättömyyttä edistymistä toisen maailmansodan kuuden vuoden aikana.

Ehkä yleisimmin tunnetaan Saksan suihkuhävittäjät, ennen kaikkea Messerschmitt Me262. Vaikka Hitlerin omituiset päätökset viivyttivät koneen operatiiviseen käyttöönottoa vuodelta, kevääseen 1944 saakka, oli Saksa suihkukoneissa kukonaskeleen edellä liittoutuneita, vaikka britit olivat kehittäneet suihkumoottorin jo ennen Saksaa. Vaikka Me262 olisi lentänyt jo vuotta aiemmin, ei se olisi sodan lopputulosta muuttanut. Sota olisi vain pitkittynyt.

Aivan omassa luokassaan saksalaiset olivat ohjusten kehittämisessä. V-1 lentävä pommi oli ris-teilyohjus 40 vuotta, ennen kuin amerikkalaiset sen keksivät. Lontoota sodan loppuvaiheessa vainonnut V-2 oli taas suora malli ohjuksille, joita mm. Irak käytti

1991 sodassa Israelia ja Saudi-Arabiaa vastaan. Itse asiassa V-2:sta oli kehitetty se tekniikka, millä Neuvostoliitto ampui taivaalle maailman ensimmäisen tekokuun, kuten satelliitteja vielä 1957 kutsuttiin.

Myös ilmatorjuntaohjusten ja ilmasta maahan ohjusten kehityksessä saksalaiset toivat alueelle, johon päästiin ensin USA:ssa, siten muualla, vasta 1980-luvulla.

Kirjan ehkä kiintoisin osa kertoo siitä, kuinka voittajavallat käyttivät omissa asekehittelyissään saksalaista toisen maailmansodan aikaista tekniikkaa. Amerikkalaisen ihmisen kuuhan 1969 vieneen Apollo-projektin aivo oli V2:n suunnitellut **Werner von Braun**. Vastaavasti amerikkalaiset Korean sodan ilmatistelussa yllättänyt neuvostoliittolainen MiG-15 on kovasti saman näköinen kuin Focke-Wulf Ta 183, jonka piirustukset vietiin Saksasta Neuvostoliittoon.

Kirja on sopivan kansantajuisesti kirjoitettu kertomaan Saksan sotateollisuuden saavutuksista, jotka olivat ällistyttäviä huolimatta toiminnan johtamisen sekavuudesta. Ainoa miinus täytyy antaa kirjan käännöksestä, joka ei ihan yllä kouluarvosanaan tyydyttävä.

JUKKA KNUUTI

Onko Viro Putinin seuraava uhri?

Vera Efron: Baltikum nästa! Svenskt militärhistoriskt bibliotek. 2015. 144 sivua.

Ukrainasta kotoisin oleva ruotsalaistunut **Vera Efron** pohtii, mikä voisi olla Putinin seuraava askel Krimin valtauksen jälkeen.

Hän päätyy johtopäätökseen, että se voisi olla Viro. Onhan Viron itäosien väestö pääosin venäjänkielistä. Narvan asukkaista venäjänkielisten osuus on yli 90

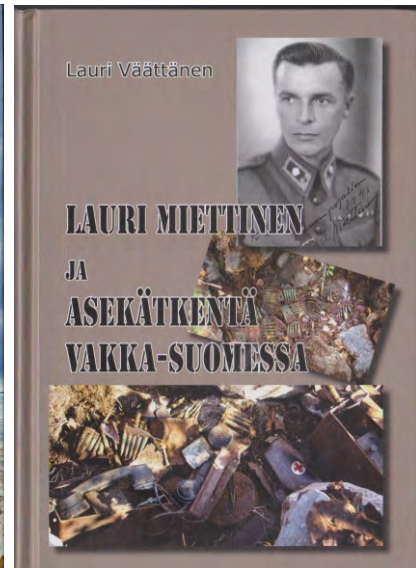
prosenttia. Efronin käsityksen mukaan tämän venäläisjoukon avulla voitaisiin Krimin tapahtumat toistaa Itä-Virossa, koska Viron hallitus ei riittävästi ota huomioon venäjänkielisen kielivähemmistön etuja.

Efron kysyy, onko Nato valmis ottaman riskin kolmannelle maailmansodasta Itä-Viron takia. Tähän Efronin kysymykseen USA:n presidentti **Barack Obama** antoi vastauksen viime syksynä käydessään Tallinnassa. Tallinnan, Riian tai Vilnan puolustaminen on yhtä tärkeää kuin Berliinin, Pariisin tai Lontoon puolustaminen, hän sanoi.

Lisäksi Viron venäläisten keskuudessa ei ole kasvualustaa viidennelle kolonnalle, sillä gallupien mukaan 80 prosenttia heistä haluaa kuulua Viroon. Ja jopa 37 prosenttia kannattaa Viron Nato-jäsenyyttä.

Amerikkalaisten joukkojen, vaikka lukumääräisesti vähäistenkin sijoittaminen Viroon, Latviaan ja Liettuaan riittää takamaan niiden koskemattomuuden.

JUKKA KNUUTI

Asekätkenä oli iso ja tarpeellinen operaatio

Lauri Väyttänen: Lauri Miettinen ja asekatkenä Vakka-Suomessa. 2014. Omakustanne. 416 s.

Vähänkään isänmaan historiaa kiinnostunut henkilö tuntee yleensä ainakin yleispiirteet useimmiten asekatkenäksi nimitetystä todella mittavasta, valtakunnallisesta operaatiosta, jota rauhanomaisissa ja poliittisesti vakaisissa oloissa olisi ihan julkisesti ja vapaasti parhaiten kuvannut termi ”sotavarustuksen hajasijoitus”.

Aiheesta on kirjoitettu kohtalaisen paljon, mutta ei lisä pahaa teetässäkään tapauksessa. Tästä on hyvä esimerkki viime ilmestynyt omakustanne ye-everstiluutnantti evp. **Lauri Väyttäsen** kirjoittama, laaja opus ”Lauri Miettinen ja asekatkenä Vakka-Suomessa”.

Majuri **Lauri Miettinen** toimi Vakka-Suomen suojeluskunta-piirin (m.m. Uusikaupunki ja Laitila) päällikkönä. Hän johti omassa reviirissään asekatkenän käytännön toteutusta. Koko valtakunnassa asekatkenän nokkamies oli ev.ltn. **Usko Sakari Haahti** työtoverinaan eversti **Valo Nihtilä**. He toimivat kenraaliluutnantti **A.F. Airon** ala-

suudessa. Todettakoon tässä, että Ranskan kummassakin korkeassa sotilasakatemiassa opiskellut Airo suunnitteli 1920-luvun lopulla Suomen alueellisen puolustusjärjestelmän.

Airo toimi 1930-luvulla Mannerheimin oikean kätenä, puolustusneuvoston sihteerinä johtaen operatiivisia tehtäviä. Hän joutui pääosaan myös lokakuussa 1939 liikekannallepanossa (YH). Näin oli luontevaa, että hänellä oli vahva rooli asekatkenässä-kin.

Väättänen kertoo pääpönttimeen tämän kirjan kirjoittamiseen kunnianosoitus kummisetänsä **Lauri Miettistä** kohtaan. Hän kertoo myös, että hänen isänsä oli suojeluskuntalainen ja äitinsä lotta.

Tilanne oli mikä oli; pahimpana peikkona väijyi huolta kantavien aatoksissa se pelottavin vaihtoehto, Suomen miehittämisenkin vaara. Valvontakomission haukka, moraalisesti ala-arvoisena pidetty – eikä suinkaan aiheetta! – kenraaliversti Andrei Zdanov herätti epäluuloja koko persoonallaan. Muun ohella Zdanov toimi myös puoluejohtajana Leningradissa ja häntä povattiin jopa Stalinin seuraajaksi.

Zdanovin kerrotaan viestineen Stalinille 1945 asekatkenän paljastumisesta. Arvellaan Stalinin päätelleen, että Suomen miehitysyritys olisi kokenut täällä ankaraa vastarintaa. Useimmat asiantuntijat arvioivatkin asekatkenän pelastaneen Suomen! Joku harva on esittänyt, että tämä operaatio oli vaarallista leikkiä. Syynä jälkimmäiseen arvioon lienee lähinnä suomettuminen tai uussuomettuminen!

Väättänen kirja tarjoaa tarjoaa mielenkiintoisen ”kattauksen” asekatkentään niin ruohonjuuri- kuin ylätasoltakin.

Asekatkentä oli ennakkovaroi- tus ja vakuutus; varahan on viisautta eikä vahingon enne, vanha kansaviisaus tietää. Voisiko tähän päivään heittää vastaavasti: liittyminen Pohjois-Atlantin

puolustusliittoon (NATO) olisi ennaltaehkäisevä toimi! NATO-optiota ei ole eikä sitä tule äkilliseen turvallisuusvajeeseen!

KARI NUMMILA

Mannerheim vai Stalin

Hannu Rautkallio: Yhdysvallat ja Suomen selviytyminen 1939-1944. Otava 2014
ISBN 978-951-1-27394-3 463 sivua

Historiantutkija, kirjailija Hannu Rautkallion joissakin aikaisemmissa kirjoissa kerrotaan melkein pä sivumennen Yhdysvaltojen ja Suomen välisistä tapahtumista sotien aikana. Näin ollen niistä ei ole kovin selvää käsitystä tuosta ajasta. Tämä uusin kirja on todella erittäin yksityiskohtainen, paljastava ja yllättävä sisällöltään.

Kirjassa käsitellään Suomen asemaa yksin suurvaltoja vastaan, Yhdysvaltoja ja Suomen erillistä sotaa, Yhdysvaltojen näkymättömiä avustajia. Edelleen kuinka maamme kohtaloa etsittiin ennen viimeisiä koettele- muksia ja miten Yhdysvallat suhtautui Suomen selviytymiseen.

Talvisota jätti amerikkalaisten mieleen Suomesta myönteisen käsityksen, joka säilyi jatkosodan loppuun saakka. Tästä seurasi et-

tei Yhdysvallat missään vaiheessa harkinnut julistavansa sotaa Suomea vastaan. ”Suomen kohtalo”-asiakirja päivitettiin 18.7.1944, jolloin torjuntavoitot olivat tosiasia. Siinä todetaan Suomen toimineen yhteistyössä saksalaisten ”aseveljien” kanssa painottaen toistuvasti ”tavoitteiden rajoittunutta luonnetta ja halua pyrkiä olemaan Saksan ja länsivaltojen sodan ulkopuolella”. Yhdysvallat piti Suomen itsenäisyyden säilymistä ensisijaisena tavoitteena ja amerikkalaiset olivat valmiina toimimaan sen eteen. Presidentti **Risto Ryti** oli jo vuodesta 1943 saanut huip- pusalaisia ohjeita olla katkaisematta suhteita Saksaan. Suomalaiselta sotilastiedustelulta jenkit saivat tietoja puna-armeijan liikkeistä, joita Stalin oli heittä salannut. Risto Ryti toimi täsmälleen Lissabonista 1943 kuluessa välittyneiden amerikkalaisten poliittisten neuvojen mukaisesti.

Kirjaa lukiessa ihmetytti moni totuuteen tullut asia. Yhdysvaltojen korkeissa virkamiehissä oli KGB:n agenteja kuten **Harry Dexter White**, jonka näkymätön toiminta Neuvostoliiton hyväksi on paljastunut vasta 1990-luvun lopulla. Tämä selittää erittäin luottamuksellisten tietojen vuotamisen Stalinille hyvin nopeasti. Yhdysvalloissa oli siis toimintaa maamme hyväksi ja myös meitä vastaan.

Teos avartaa käsityksiä jatkosodan ajoilta diplomaattisesta toiminnasta Yhdysvaltojen ja Suomen välillä. Risto Rytin kylmähermoinen toiminta korostuu. Kyllä meillä oli Marskin lisäksi, mies Risto Ryti oikealla paikalla.

Suosittelen kirjaa lämpimästi kaikille sotahistoriasta kiinnostuneille kuin myös sitä tuntemattomille. Kirja on harvinainen lukuelämys.

OLLI VUORIO

Tosi satu: Koivu ja tähti

Lasse Lehtinen

Sakari Topeliuksen tunnetuin satu on nimeltään Koivu ja tähti. Se kertoo työstä ja pojasta, jotka vihollinen sodan aikana vie mukanaan Suomesta Venäjälle. Tarinansa aiheen Topelius sai sukunsa historiasta.

Hänen isoisänsä isä, oululainen Kristoffer Toppelius, ryöstettiin isonvihan aikaan 1710-luvun puolenvälin tienoilla Venäjälle. Venäläiset ottivat ensimmäisinä miehitysvuosina Suomen läntisellä hallintoalueella kuutisen tuhatta siviiliä vangiksi. Osa heistä oli alle 15-vuotiaita lapsia, poikia enemmän kuin tyttöjä. Heitä käytettiin työvoimana venäläisten aristokraattien kartanoissa ja porvareiden taloissa Pietarissa.

Kristofferin isä, Mikael Toppe- lius, oli tuolloin tullitarkastajana Oulussa. Hän ehti paeta Ruotsiin, jossa sittemmin kuoli. Vaimo Maria piiloutui perheen lasten kanssa Muhokselle syrjäiseen metsätorppaan. Kerran perheen ollessa metsässä keräämässä risuja kasakat karauttivat paikalle, sieppasivat Kristofferin hevosen selkään ja veivät mennessään. Inkerinmaalla kasakat möivät

hänet orjaksi tsaari Pietari Suuren lähipiiriin kuuluneelle pajarille.

Ylimys kiintyi vilkkaaseen ja hauskanäköiseen poikaan ja kohteli häntä kuin omaa lastaan. Hyvistä oloista huolimatta koti-ikävä vaivasi Kristofferia, ja kaihoissaan hän usein lauleli kotomaansa sävelmiä. Kun pajari kuuli pojan laulavan, hän huomasi tämän musikaalisuuden ja antoi mahdollisuuden opiskella klaveerin soittoa.

Pojan koti-ikävä kuitenkin kasvoi. Koulumatkallaan hän tapasi suomalaisia kirkonrakentajia, jotka suunnittelivat kotimatkaa. Tästä kuultuaan päätti myös Kristoffer paeta takaisin Suomeen. Eräänä aamuna koulumatkallaan Kristoffer poikkesi metsään ja aloitti vaelluksensa Suomeen. Pakolainen kulki siihen suuntaan, mihin näki auringon laskevan; hän nukkui päivisin, kulki öisin rotkojen ja puiden suojassa, söi marjoja ja juuria elääkseen ja taivalsi kotia kohti.

Pitkän matkan päätteeksi hän pääsi Suomen puolelle rannikko-kaupunkiin, mahdollisesti Porvooseen. Vihollisen miehittämälle maalle hän ei uskaltanut jäädä. Niinpä Kristoffer nousi Tukholmaan menevään laivaan, joka oli juuri lähdössä.

Kristoffer astui laivasta Skeppbron sillalla. Lähistöllä oli naisia pesemässä pyykkiä, joista eräs katseli Kristofferia tarkasti ja ky-

syi sitten suomeksi, mistä tämä oli kotoisin. Kuultuaan pojan olevan Oulusta heittäytyi nainen hänen kaulaansa ja kertoi olevansa pojan äiti.

Maria oli kaikkien erossa vietettyjen vuosienkin jälkeen tunnistanut lapsensa. Hän oli monien muiden tavoin hakenut turvaa Ruotsista. Kuin ihmeen kaupalla poika ja äiti sattuiivat kohtamaan Tukholman satamassa.

Isonvihan päätyttyä äiti ja poika palasivat Ouluun, jossa Kristofferista tuli isänsä tavoin tullinhoitaja. Hän sai aikanaan kolme poikaa, joista keskimmäisestä, Mikaelista, kasvoi sittemmin tunnettu kirkkomaalari.

Myös Mikael sai kolme poikaa. Yksi pojista, Zacharias, oli piirilääkärinä Uudessakaarlepyyssä ja keräsi kiertäviltä laukkukauppailta vienankarjalaista runoutta. Topeliukseksi nimensä muuttanut Zacharias sai vuonna 1818 pojan, joka nimettiin isänsä kaimaksi.

Hänestä kasvoi aikanaan yhteiskunnallinen vaikuttaja, tiedemies, kansalliskirjailija ja satujen kertoja vailla vertaa. Isoisänsä isän vaiheet mielessään hän loi tunnetun satunsa, joka on sukupolvien ajan liikuttanut suomalaisten mieliä.

Julkaista aiemmin Sotainvalidi-lehdessä. Parole julkaisee tekstin kirjoittajan luvalla.

Suurtapahtuma arjen turvallisuudesta maanpuolustukseen Tampereella 4.- 6. 9

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta esittelevä suur tapahtuma Kokonaisturvallisuus 2015 valtaa Tampereen syyskuun ensimmäisellä viikolla. Kokonaisturvallisuus-messuihin 4.–6.9. huipentuva turvallisuusviikko sisältää tapahtumia aina Pidä huolta -konsertista korkeatasoisiin seminaareihin ja Tampereen keskustassa toteutettavaan vesipelastusnäytökseen. Messuviikonvaihte tarjoo paljon ohjelmaa ja tietotaitoa kaiken ikäisille.

Kokonaisturvallisuus 2015 on suurelle yleisölle tarkoitettu tapahtumaviikonloppu, joka tarjoaa paljon tietoa sekä mielenkiintoista koettavaa. Messuilla nähdään laajasti Puolustusvoimien kalustoa, toiminnan esittelyä sekä vaikuttavia taistelunäytöksiä. Mukana on niin maa-, meri- ja ilmavoimat ja esillä on muun muassa NH90-helikopteri ja F/A-18 Hornet -monitoimihävittäjä. Leopard-taistelupanssarivaunut, panssarintorjunta-aseet, ilmatorjuntaohjuspartio ja taistelupelastajat puolestaan päästävät katsojat komppanian puolustustaistelun mukaan ennennäkemättömällä tavalla.

Lisäksi Puolustusvoimien varusmiessoittokunta viihdyttää messuyleisöä yhdessä Poliisisoittokunnan kanssa. Luvassa on häikäisevä *kuviomarssishow*, joka vetoaa niin perheen pienimpiin kuin varttuneeseen kaartiin. Messuilun lomassa voi nauttia myös perinteisiä sotkun munkkeja. Messujen ohjelmassa korostuvat myös arjen turvallisuuteen liittyvät teemat kuten oma ja läheisten turvallisuus ja jaksaminen sekä taidot selviytyä poikkeusoloissa.

Kokonaisturvallisuus
laajasti esillä

Kokonaisturvallisuus-messut ja koko turvallisuusviikon ohjelma yhdistävät turvallisuuden eri toimijat: kansalaiset, järjestöt, elinkeinoelämän ja viranomaiset. Tapahtuman slogan on *"Kokonaisturvallisuus – yhteiskunta yhdessä. Arjen turvallisuudesta maanpuolustukseen."* Tämä suur tapahtuma on jokaiselle: lapsille, aikuisille, perheille, yrityksille ja ammattilaisille. Tarkoitus on jakaa tietoa turvallisuudesta ja omien valintojen heijastumisesta arkeen, esitellä ammattilaisten, viranomaisten ja vapaaehtoisten toimintaa sekä keskustella päivän polttavista turvallisuusasioista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tampereen Messut Oy järjestää Kokonaisturvallisuus-messut yhteistyössä Turvallisuuskomitean sekä alan viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa.

Lue lisää: www.kokonaisturvallisuus.fi

Löydät Kokonaisturvallisuus-messut myös Facebookista ja Twitteristä. Tykkää ja seuraa sekä osallistu keskusteluun meille kaikille tärkeästä asiasta – turvallisuudesta.

KUTSU

Jääkäripataljoona 27 perinneyhdistys ry:n kesäpäivät

pe 7.8.-la 9.8.2015 Helsingissä

Kesäpäivien kohteena on läntinen Uusimaa ja sen historialliset ja sotahistorialliset kohteet. Tutustumme mm. Kirkniemen kartanoon ja Dragsvikin varuskuntaan.

Ohjelma

Pe 7.8.

18:00-21:30 Vapaamuotoinen kesäpäivien avaus ja illanvietto Suomenlinnan Upseerikerholla.
Omakustanteinen iltapala
*Lautat Kauppatorilta 17:20, 17:40
*Paluu Suomenlinnasta 21:00, 21:20, 22:00

La 8.8.

8:00 Lähtö Hotelli Grand Marinan (Katajanokan laituri 7, Helsinki) edestä, kyytiin voi nousta myös Taidemuseo Kiasman luona olevalta tilausajopysäkiltä (8:15).

9:30 Tutustuminen Kirkniemen kartanoon. Opastettu kierros ja kahvi

12:00 Uudenmaan prikaati, Dragsvik
-prikaatin esittely
-lounas ja kahvi upseerikerholla
-opastettu kierros perinnekuukkulalla

15:00 Matka jatkuu kohti Degerbytä

16:00 Tutustuminen Degerbyn ja Porkkalan sotahistoriallisiin kohteisiin Berndt Gottbergin johdolla

18:00 Matka jatkuu kohti Helsinkiä

19:00 Päätösillanvietto Katajanokan Kasinolla Marskin ryypyn merkeissä
Vorschmack-ateria sis alkoholittomat juomat, ryypyt omakustanteisesti

Su 9.8

10:00-12:00 Opastettu kierros Kaartin hautausmaalla ja Hietaniemen hautausmaan vanhimmassa osassa. Kokoontuminen Kaartin hautausmaan portilla Lapinlahdentien länsipäässä. Tähän kesäpäivien osioon ei tarvitse ilmoittautua

Ilmoittautumiset

Ilmoittautuminen viimeistään pe 3.7.2015 sähköpostilla:

Osaston sihteerille Eija Paanaselle, eija.h.paananen@gmail.com (Matkoilla 8.-16.6) TAI osaston puheenjohtajalle Arno Hakkaraiselle, arno.hakkarainen@gmail.com.
Mahdolliset tiedustelut 050 383 5486 (iltaisin)

Osallistumismaksu 70€ pyydetään maksamaan osaston tilille FI56 2263 2004 0030 79 viitteellä 78 20157. Osallistumismaksuun sisältyy:

- *Linja-autokuljetukset
- *Kirkniemen kartanon kahvi ja opastus
- *Lounas ja kahvi, prikaatin esittely sekä opastettu kierros perinnekuukkulalla Dragsvikissä
- *Degerbyn/Porkkalan opastukset
- *Päätosillanvieron ruoka ja alkoholittomat juomat

Ilmoittautumisen yhteydessä pyydetään ilmoittamaan:

- *Osallistujien nimet
- *Mihin tapahtumiin on tarkoitus osallistua: aloitusillanvieto 7.8.ja/ tai la 8.8 ohjelma. Su 9.8. hautausmaakierrokselle ei tarvitse erikseen ilmoittautua
- * Mistä nousee linja-auton kyytiin (Hotelli Grand Marina vai Kiasman pysäkki)

MAJOITUSVARAUKSET

Jokainen majoittuja varaa huoneensa itse suoraan hotellin myyntipalvelusta, alla olevia yhteystietoja sekä varaustunnusta JAA080815 käyttämällä 18.07.2015 mennessä.

Hotellin yhteystiedot

Scandic Grand Marina

Katajanokanlaturi 7, 00160 Helsinki

Puhelinnumero: +358 9 16661

Sähköposti: grandmarina@scandichotels.com

Hinta:

- *99 € yhden hengen huone / vuorokausi
- *109 € kahden hengen huone / vuorokausi

Majoitustiedot

Scandicin huonehintaan sisältyy aina

- * Luomutuotteita sisältävä aamiainen
- * Langaton internet

Maksutapa

Jokainen varaa ja maksaa oman majoituksensa.

Tervetuloa kesäpäiville!

Jääkäripataljoona 27 perinneyhdistys ry

Helsinki-Uusimaa osasto

JÄÄKÄRIT TAISTELUSSA – 100 VUOTTA

- MUISTOMERKKI SCHMARDENIIN 25.7.2016

**Schmardenin pioneerimuistomerkkitoimikunta (Pioneeriaselajin Liitto ry) valmistelee muistomerkkiä jääkärien taistelupaikalle Latviaan Smärden kylään. Tule mukaan tukemaan muistomerkkiprojektia ja vaa-
limaan suomalaista jääkäriperinnettä.**

Pioneeriaselaji juhlii vuosipäiväänsä 25. heinäkuuta Schmardenin taistelun muistoksi. Tuona päivänä suomalainen Jääkäripataljoona 27:n pioneerikomppania sai tulikasteensa ensimmäisen maailmansodan Saksan itärintamalla.

Jääkäripataljoona 27:n historiassa tämä menestyksellinen iskuosastomainen hyökkäys jäi ainoaksi hyökkäystaisteluksi, johon jääkärit näin suurella joukolla ottivat osaa. Jääkäripioneerikomppania kärsi yhden kaatuneen, yhdeksän haavoittuneen ja yhden kadonneen tappiot. Taistelun jälkeen kaikki hyökkäykseen osallistuneet saivat erityisen kiitoksen Saksan 8. Armeijan päiväkäskyssä. Kuusi mukana ollutta jääkäripioneeria palkittiin rautaristillä. Schmardenin pioneerien myötä syntyi itsenäistyvän Suomen puolustusvoimien pioneeriaselaji.

Eri puolilla Latviaa jo sijaitsevien jääkärimuistomerkkien kunniakkaaseen joukkoon on Schmardenin pioneerimuistomerkkitoimikunnan tavoitteena paljastaa jääkäripioneerien muistomerkki Schmardenin taistelun 100-vuotispäivänä 25.7.2016.

Keräys on alkanut! Tule mukaan tukemaan hanketta, muistomerkki Schmardeniin!

Voit osallistua ostamalla Schmarden-pinssin (27 €) tai lahjoittamalla. 1000 € tai enemmän lahjoittaville luovutetaan numeroitu jääkäripatsas

Tilaukset Ville-Veikko Kirvesmies (<mailto:kirvesmies.schmarden27@gmail.com>). Lisätietoja projektista Schmardenin muistomerkkitoimikunta (vesa.p.valtonen@gmail.com) ja Jääkäripataljoona 27 perinneyhdistys ry (kari.j.talvitie@gmail.com).

Smärde
"Schmarden"

PAROLE

JASENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET		Muut tuotteet	
TUOTE	HINTA		
Kortit		CD Jääkäriin morsian, kesto 22 min	10,00
Uudistettu jääkärilippu	1,00	CD-ROM Virtuaalijääkärit	25,00
Jääkärilippukortti	1,00	Fallna för friheten -medalj	8,50
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50	Jägarens väg	3,00
Jääkärikunniamerkki	1,00	Jääkärien elämäntyö — Itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englantia ja latvia)	10,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00	Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00	Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50	Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis 50 kpl)	2,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20	Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50	Puukko Jääkärimerkillä	50,00
Suomen Jääkärit	1,00	Suomen Jääkärien elämäkerrasto, I täydosa 1957	5,00
Turun jääkäripatsas	0,20	Ur Jägarnas levand och gärning	5,00
Vaasan jääkäripatsas	0,20	VHS Jääkärien tie I-III	15,00
Wasserturm	0,20	Vain jäsenille	
		Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Adressit		Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Ilman tekstiä	10,00	Jääkäripenoismerkki	80,00
Kansliasta kiirjoitettuna/toimitettuna	12,00	Jääkärihautamerkki	80,00
Laajempi tekstaus	13,00		

Tilaukset Jääkärikansliasta:
Pohjoisranta 20 A 3
00170 HELSINKI
P. 09 135 1009/050 377 8845
(myös tekstiviestit)
s-posti: jaakarikanslia@kolumbus.fi

Toimitamme tuotteet kerran viikossa.
Hintoihin lisätään postikulut.

Kanslia suljettu 12.6.—9.8.2015
välisen ajan. Yhteydenotot
jaakarikanslia@kolumbus.fi

www.jp27.fi

PAROLE

Päätoimittaja - Chefredaktör	ilmestyy vuonna 2015 maaliskuun, kesä-	Toimitusneuvosto —
Redaktionsråd Jukka Knuuti	kuun, syyskuun ja joulukuun alussa	Asko Kilpinen
040 753 2751	4 numeroa vuodessa, 20 €/vsk	Kari J.
Talvitie jukka.knuuti@gmail.com	4 numer i året, 20 €/årg	Kari Nummila
Taitto Jyrki K. Talvitie		

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ - JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja - Ordförande	Jäsenet - Medlemmar
rf Kilpinen, Asko	Annala, Jari
Varapuheenjohtaja - Viceordf	Heiskanen, Kari
Fagnäs, Peter	Hägglund, Gustav
Asiamies- Ombudsman	Kuljukka, Antti
Eklin, Jukka	Manninen, Ohto
	Pennanen, Jukka
	Puheloinen, Ari
	Sihvo, Sami

JP27:N PERINNEYHDISTYS ry —
FÖRENINGEN JB27:s TRADITIONER

Hallitus - Styrelse	Jäsenet - Medlemmar
Puheenjohtaja - Ordförande	
Laatikainen, Pertti	Aherto, Markku
Varapuheenjohtaja -	Ehnrooth, Martti
Viceordförande	Hakkarainen, Arno
Talvitie, Kari J.	Iisakkala, Ari-Ilmari
Sihteeri - Sekreterare	Mikkonen, Paavo
Kiiski, Tiina	Parkkola, Ari

KANSLIA: Auki ma—to 10—14. KANSLI: Öppet må—tors 10—14. Kanslia suljettu 9.6.—31.7. Pohjoisranta 20 A — Norra Kajen 20 A
00170 HELSINKI — 00170 HELSINGFORS
Puhelin/telefax 09-1351009 telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: jaakarikanslia@kolumbus.fi
Kanslian puhelimat ovat "avoinna" kanslian aukioloaikoina. Muulloin voi jättää viestin tai lähettää tekstiviestin.

BA2

Itella Posti Oy

Itella Green

Kiintoisa lippuasetelma Hohenlockstedtin juhlista. Vasemmalla Bundeswehrin lippu. Seuraavana saksalais-suomalaisen reserviläisten ystävyysseuran lippu. Sitten Jääkärilippu sekä Hämeen panssaripataljoonan, Jääkäripatteriston ja Lapin jääkäripataljoonan liput. Kuva Jorma Ignatius.

